

[Forsvarsministeren]

dan aftale. Men i øvrigt agter jeg selvsagt at orientere Forsvarsudvalget om resultaterne af det videre arbejde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslaget til folketingsbeslutning forkastedes, idet 8 (FP) stemte for, 112 (S, KF, V, SF, CD, RV og KRF) imod.

Den næste sag på dagsordenen var:

14) Anden behandling af lovforslag nr. L 88:

Forslag til lov om forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarers skydeområder og andre militære områder.

Af forsvarsministeren (Enggaard).

(Fremsat 23/1 91. Første behandling 5/2 91. Betænkning 3/5 91.

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

§§ 1-4

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

15) Forespørgsel nr. F 23:

Forespørgsel til justitsministeren:

»Hvilke oplysninger kan ministeren give om den ressourcemæssige situation ved domstole-

ne og i kriminalforsorgen, herunder om ventetiden ved domstolene, om gennemførte eller påbegyndte indskrænkninger af personalet ved domstolene og kriminalforsorgen samt om følgerne heraf?«

Af Dorte Bennedsen (S) og Ebba Strange (SF) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 18/4 91. Fremme af forespørgslen vedtaget 25/4 91).

*Begrundelse***Dorte Bennedsen (S):**

Denne forespørgsel om domstolenes og kriminalforsorgens ressourceproblemer har været rejst tidligere, men den bortfaldt på grund af valget. På trods af den almindelige travlhed her i maj måned med færdiggørelse af lovarbejdet finder vi det alligevel vigtigt, at Folketinget tager sig tid til en principiel debat om disse problemer.

Spørger man ude i befolkningen, er det første svar, man får, at det i høj grad er krænkende for retsbevidstheden med de lange ventetider. Anstødsstenen er især de lange ventetider i forbindelse med straffesager, ventetider både for berrammelse af sagerne ved domstolene og for afsoning, når dommen er faldet. Folk har svært ved at forstå endsige acceptere, at der f.eks. i voldssager kan gå måneder, ja op til et halvt år, inden de kommer for retten, og at der, når dommen er faldet, igen er lange ventetider, før afsoningen kan begynde.

En ofte hørt reaktion herpå er, at så må man varetægtsfængsle den anklagede, indtil han kan komme for retten, et synspunkt, flere i denne sal også indimellem har givet udtryk for. Om det er der kun at sige, at det er i strid med de helt grundlæggende retsprincipper. Det kan ikke være rigtigt at varetægtsfængsle en anklaget, dvs. en altså principielt uskyldig, i månedsvis med den ene begrundelse, at han ikke kan komme for retten.

Men ventetidspøblemet er ikke kun på straffesagsområdet, men i høj grad også i civilsager. Lad mig blot nævne et område som arbejdsskadesager, hvor der kan gå op til 4-6 år, inden den skadelidte får sin sag afgjort. Det er dybt krænkende for retsbevidstheden. Problemerne kan kun løses på én forsvarlig måde, nemlig ved, at det sikres, at domstolene har ressourcer til en forsvarlig behandling af deres sager, og til forsvarlighed hører også, at de behandles inden for rimelige tidsrammer.

[Dorte Bennedsen]

Den anden del af forespørgslen vedrører kriminalforsorgen. Også på dette område har de senere års nedskærings- og besparelspolitik rejst en række problemer. Som allerede nævnt er der spørgsmålet om de lange ventetider for afsoning, men også forholdene i den frie kriminalforsorg giver anledning til bekymring. Så sent som i sidste uge havde vi her i Folketinget en debat om skærpelse af adgangen til prøveløsladelse og udgang. Det konkrete forslag blev afvist af et flertal, men bl.a. den konservative ordfører gav udtryk for sympati for en skærpelse, fordi han fandt, at recidivprocenten var for høj under prøveløsladelse. Jeg tror, at vi alle er klar over, at det kan være nødvendigt at anvende fængsel, men der er vel ikke nogen, som i ramme alvor vil mene, at et fængselsophold gør et menneske mere egnet til at vende tilbage til en kriminalitetsfri tilværelse.

Det er ikke så meget spørgsmålet om afskaffelse af udgang og prøveløsladelse, der er interessant, men derimod spørgsmålet om, hvordan vi praktiserer disse ordninger. »Det drejer sig om sund fornuft og målrettede forsøg på at begrænse kriminaliteten«, skrev justitsministeren tidligere på vinteren, og det er vi meget enige med ministeren i. Det er just her, kriminalforsorgen kommer ind i billedet. Målrettede forsøg på at begrænse kriminaliteten handler bl.a. om at give den indsatte arbejds- og uddannelsstilbud, som forbedrer hans muligheder for senere at klare sig i samfundet. Det handler ikke mindst om at gøre en indsats i prøveløsladessituationen, så den løsladte får andre muligheder end at vende tilbage til det kriminelle miljø, han kom fra.

Ser vi på virkelighedens verden, må vi desværre konstatere, at den gode hensigt om kriminalitetsforebyggelse har haft trange vilkår. I en tid, hvor arbejdsløsheden er høj, boligsituationen vanskelig og socialkontorerne overbebyggede, er der brug for, at kriminalforsorgens forebyggende indsats opprioriteres og forstærkes. Det er ikke sket. I stedet for målrettede forsøg på at begrænse kriminaliteten har man begrænset – dvs. nedskåret – ressourcerne til det forebyggende arbejde. Hvis vi mener det alvorligt med forebyggelse, må vi til at tænke i andre baner, og derfor har forespørgerne ønsket denne debat.

Besvarelse

Justitsministeren (Engell):

Den rejste forespørgsel vedrører to væsentlige områder under Justitsministeriet, nemlig kriminalforsorgen og retterne. Jeg kan kun være tilfreds med, at vi i dag får lejlighed til at drøfte forholdene på disse to vigtige områder. Jeg tror faktisk, det er mange år siden, at Folketinget har haft en tilsvarende overordnet diskussion.

Kriminalforsorgen og retterne udgør hver for sig væsentlige bestanddele af det samlede justitsvæsen, og derfor er det også naturligt, at områderne til stadighed er genstand for overvejelser, og at der løbende tages initiativer bl.a. for at sikre, at den service, der ydes over for borgerne, er bedst mulig.

Fælles for de to områder er, at de ikke selv har mulighed for at påvirke tilgangen af de arbejdsopgaver, der kommer ind. Også på den baggrund er det vigtigt, at systemerne fungerer effektivt rent administrativt, og at regelsættene også er hensigtsmæssige. Det udelukker naturligvis ikke, at man også på disse områder på lige fod med den øvrige offentlige sektor må stille krav til ressourceudnyttelsen. Områderne bør heller ikke på forhånd være fritaget for besparelser, men navnlig med henvisning til de gennemførte besparelser på domstolsområdet vil jeg allerede nu sige, at der kun har været tale om begrænsede besparelser gennem de senere år. Kriminalforsorgen og retterne er i øvrigt i budgetmæssig henseende uafhængige, og jeg skal derfor gennemgå områderne hver for sig.

Først kriminalforsorgen, der jo primært har til opgave at gennemføre frihedsberøvelse efter domstolenes bestemmelse. Endvidere skal kriminalforsorgen føre tilsyn med bl.a. betinget dømte, prøveløsladte samt personer, der af retten er fundet uegnede til fængselsstraf, og herudover administrere selve ordningen med samfundstjeneste.

Det forventes, at der i 1991 vil være en gennemsnitlig daglig belægning i fængslerne og arresthusene på ca. 3.500 indsatte. Kriminalforsorgen i frihed forventer at gennemføre ca. 4.500 tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte og ca. 3.500 personundersøgelser.

Til løsning af disse arbejdsopgaver har kriminalforsorgen et samlet driftsbudget på ca. 1,1 mia. kr. Personaleforbruget er i 1990 opgjort til i alt knap 3.900 årsværk.

[Justitsministeren]

På kriminalforsorgens område gennemførte Justitsministeriet i foråret 1990 et indgående analysearbejde i samarbejde med Finansministeriet, og det blev herunder konstateret, at udgifterne til det, der bevillingsmæssigt kaldes øvrig drift, i perioden 1983-1990 var steget mindre end pristallet. Udgifterne til lønninger viste også en mindre stigning end stigningen i gennemsnitslønnen. Når man tager i betragtning, at gennemsnitsbelægningen i perioden steg, er der ikke tvivl om, at kriminalforsorgen i perioden har effektiviseret anvendelsen af de samlede ressourcer, der har været til rådighed.

Kriminalforsorgen har jo i lighed med andre statslige institutioner været underlagt visse sparekrav, og de har for kriminalforsorgens vedkommende betydet, at det i 1988 blev besluttet at reducere personaleforbruget med omkring 300 årsværk for at skabe den nødvendige balance mellem forbrug og bevillinger. Denne tilpasning af personaleforbruget er nu ved at være gennemført. Endvidere blev det i slutningen af 1990 besluttet at spare yderligere ca. 50 årsværk for at opfylde sparekravet på indeværende års finanslov.

Hvordan har kriminalforsorgen så valgt at gennemføre disse sparekrav? Ja, udgangspunktet i 1988 for kriminalforsorgens overvejelser var, at besparelserne så vidt muligt skulle gennemføres, uden at det gik ud over aktivitetsniveauet. Resultatet af overvejelserne blev starten på meget omfattende strukturændringer af visse fængsler. Jeg kan bl.a. nævne fængslerne i Møgelkær og Kragsskovhede.

Det blev også besluttet at omlægge forplejningsordningen i en række arresthuse. Omlægningen betyder, at de traditionelle arresthuskøkkener nedlægges, så der i stedet leveres dybfrostmad produceret i produktionskøkkener i visse fængsler.

I overvejelserne indgik også spørgsmålet, om det var hensigtsmæssigt at videreføre de mindste arresthuse, hvor driften var relativt dyr sammenholdt med antallet af pladser. Overvejelserne mandede ud i lukningen af fire arresthuse, nemlig i Fåborg, Nykøbing Sjælland, Skive og Ribe. Jeg synes, det er værd at understrege, at disse fire arresthuse tilsammen havde ca. 40 pladser.

Endelig fortsatte man den påbegyndte effektivisering og rationalisering af de øvrige institutioner i kriminalforsorgen, og det arbejde går

især ud på at forenkle arbejdsopgaver og gamle rutiner. Disse foranstaltninger har betydet, at kriminalforsorgens samlede forbrug af personale bortset fra direktoratet er reduceret til ca. 3.770 årsværk. Forbruget i 1987 var på ca. 4.030 årsværk.

Finansloven for 1991 indebar for kriminalforsorgen, som jeg nævnte det før, et besparelsesbehov på ca. 50 årsværk, og man besluttede derfor i slutningen af 1990 efter nøje overvejelser, som jeg også tidligere har gjort rede for i Folketinget, bl.a. i besvarelser af forskellige spørgsmål, der er stillet, at lukke yderligere fire arresthuse. Tre af disse, nemlig arresterne i Grenå, Horsens og Fredericia, er allerede lukket, og det sidste, nemlig arresthuset i Nyborg, vil blive lukket i januar 1992.

Alt i alt vil kriminalforsorgens kapacitetstilpasninger imidlertid kun resultere i en mindre nedgang i den forventede gennemsnitsbelægning, svarende til 50 indsatte, og det hænger sammen med, at kriminalforsorgen løbende overvejer mulighederne for selv små udbygninger af det bestående system. Jeg kan således nævne, at opførelsen af en ny politigård og et nyt arresthus i Helsingør vil indebære en ønskelig udvidelse af kapaciteten på Sjælland.

Kriminalforsorgen i frihed har stort set ikke mærket en nedgang i personaleressourcerne som resultat af de gennemførte besparelser. Kriminalforsorgen i frihed har således i de seneste år haft et uændret personaleforbrug på ca. 380 årsværk.

Hvad har denne ressourcemæssige tilpasning så betydet for kriminalforsorgens varetagelse af de forudsatte opgaver? Ja, både for de dømte og for samfundet er det vigtigt, at ikke alt for mange dømte afventer indkaldelse til afsoning af idømt frihedsstraf. Derfor er jeg også glad for at kunne sige, at antallet af de såkaldte afsoningsventere ligger langt under det niveau, vi kendte i begyndelsen af 1980'erne. Gennem de seneste år har ventertallet for hæftedømte ligget på normalniveauet, nemlig omkring 4.000, og helt aktuelt er tallet godt 3.500 hæftedømte. Ventertallet for fængselsdømte har i de seneste år ligget lidt for højt over normalniveauet på ca. 1.600. Ventertallet har varieret noget og har i det sidste halve års tid vist en fallende tendens, således at det nu er på ca. 1.950. Alt i alt kan man sige, at ressourcetilpasningen således ikke hidtil har haft en negativ indflydelse på ventertallet.

[Justitsministeren]

Med hensyn til ventetiderne for de domfældte kan jeg oplyse, at der ikke er ventetid til de lukkede fængsler; de mest belastede lovovertrædere går således til afsoning direkte efter domsafsigelsen, og sådan bør det naturligvis også være.

Den gennemsnitlige ventetid for fængselsdømte, der skal afsone i åbne anstalter, er i dag ca. 5½ måned. Til sammenligning kan jeg nævne, at ventetiden ved udgangen af 1989 var på ca. 7½ måned. Der er ikke, bortset fra den nødvendige ekspeditionstid, ventetid for afsoning af hæftestrafte; hæfteafsonere kan således komme til afsoning straks, hvis de ønsker det.

Jeg omtalte tidligere, at kriminalforsorgen har iværksat ganske betydelige strukturændringer i visse fængsler. Omstillingerne er gennemført, synes jeg nok man kan sige, i tæt og tillidsfuldt samarbejde med personaleorganisationerne. Udgangspunktet for disse ændringer har været den såkaldte Lauge Dahlggaard-betænkning fra 1986 om arbejde, undervisning og fritid i fængslerne, det, der hedder AUF-betænkningen. Et af de mange nye principper i betænkningen er, at den enkelte indsatte i langt højere grad end hidtil kendt selv skal have og tage ansvaret for egne forhold under afsoningen.

Også for basispersonalet i fængslerne har den nye struktur betydet en række omfattende ændringer; arbejdsopgaverne har i væsentlig grad ændret karakter fra den traditionelle opsynsopgave. Basispersonalet er nu med i sagsbehandlingen i forbindelse med de indsatte afsoningsforløb, sådan som Retsudvalget også blev informeret om i hovedtræk i forbindelse med det besøg, der var i Vestre Fængsel for nylig. Disse ændringer af arbejdsopgaverne har nødvendiggjort en radikal omlægning og forbedring af uddannelsen af både det uniformerede og det øvrige personale i kriminalforsorgen, og det er sket inden for de bestående bevillingmæssige rammer.

Kriminalforsorgen har i de seneste år startet andre nye initiativer inden for den allerede omtalte personaleramme. Jeg kan bl.a. nævne forsøgsordningen med behandlingstilbud til alkoholister, som er dømt for spirituskørsel. Der er også for kriminalforsorgens vedkommende tale om en højere grad af deltagelse i indsatsen i SSP-arbejdet.

En anden og ny aktivitet, som er startet i 1980'erne, er iværksættelsen af forsøgsordningen med samfundstjeneste. Endvidere er muligheden for at overføre lovovertrædere, der er idømt ubetingede frihedsstraffe, til afsoning i institutioner eller hjem uden for fængselsområdet, intensiveret i de seneste år, og som noget ganske aktuelt kan jeg oplyse, at der for tiden arbejdes med nogle særlige løsladelsesprojekter for yngre indsatte.

Jeg vil ikke give indtryk af, at der i det foregående har været udtømmende omtale af kriminalforsorgens alle mulige forskellige forsøgsordninger. Der er tale om nogle eksempler – men selvfølgelig ikke uvæsentlige eksempler – som viser, at kriminalforsorgen også i sparetider formår at udvikle sin virksomhed i den rigtige retning.

Herefter vil jeg gå over til at redegøre for forholdene på domstolsområdet, hvor der jo for domstolens vedkommende er et driftsbudget i år på 779 mio. kr. Personaleforbruget i 1990 var godt 2.600 årsværk, hvoraf det juridiske personale udgjorde knap 600 årsværk. Med hensyn til udviklingen i retternes bevillinger i de seneste år kan jeg oplyse, at der i perioden fra 1. juli 1988 til 1. juli 1989 har været gennemført et stort set fuldstændigt ansættelsesstop for kontorfunktionærer, og det medførte en reduktion i antallet af kontorfunktionærer på ca. 100 årsværk, hvilket bl.a. er muliggjort i forbindelse med indførelse af ny teknologi. Fra 1989 til 1990 faldt forbruget med yderligere ca. 20 årsværk.

For så vidt angår retternes bevillinger for indeværende finansår vil jeg godt fremhæve, at disse er fastlagt på baggrund af nærmere analyser af domstolens generelle bevillingmæssige situation. Disse analyser er gennemført af Justitsministeriet og Finansministeriet både i 1989 og i 1990 og førte til, at retternes personaleforbrug i år er forudsat fastholdt på et niveau, der nogenlunde svarer til personaleforbruget i 1990.

Når man skal vurdere domstolens ressourcemæssige situation, er det vigtigt, at ressourcerne sættes i relation til udviklingen i antallet af sager. Her kan jeg oplyse, at sagsantallet for civile sager og fogedsager i årene 1987 og 1988 var stigende, mens sagsantallet for de samme sagstyper i 1989 og 1990 er faldet. Antallet af civile sager er således fra 1989 til 1990 faldet

[Justitsministeren]

med godt 14 pct., og antallet af straffesager har været stigende i 1988 og 1989, men udviser et fald i 1990. Antallet af tinglysningssager er gennem de sidste 4 år faldet fra godt 2 millioner til godt 1,5 millioner sager årligt.

Sammenfattende kan man således sige, at sagsantallet ved byretterne efter flere års stigning nu er begyndt at falde igen. En opgørelse over landsretternes sagsantal viser, at antallet af almindelige civile førsteinstanssager fra 1989 til 1990 er faldet med godt 50 pct. i Østre Landsret, nemlig fra 1.077 til 534, og med godt 41 pct. i Vestre Landsret, fra 555 til 323. Det skyldes bl.a. den omlægning af domstolenes saglige kompetence, som jeg skal vende tilbage til. I samme periode er antallet af visse typer straffesager ganske vist steget. F.eks. er antallet af nævningesager steget i begge landsretter med omkring 12 pct., nemlig fra 67 til 75 nævningesager i alt. Men sagsstatistikkerne for begge landsretter viser dog et samlet fald i antallet af sager både i 1989 og i 1990. Fra 1989 til 1990 er sagsantallet ved Østre Landsret således faldet med godt 14 pct., mens sagsantallet i Vestre Landsret i samme periode er faldet med godt 5 pct. I denne periode har antallet af dommere været stort set uændret. Det synes jeg er væsentligt at tage med i betragtning, når vi diskuterer selve ressourcetilbruget og indsatsen, også når vi taler ventetider ved retterne.

Justitsministeriet søger jo løbende at effektivisere og modernisere domstolssystemet, og det gælder både på lovgivningsområdet og på det administrative felt. Jeg skal ikke gå i detaljer med de allerede gennemførte lovændringer, som jo er bekendt for Folketinget, men jeg vil da nævne, at der som tidligere omtalt er gennemført en ændring af retsplejelovens regler om domstolenes saglige kompetence netop med det formål at reducere antallet af civile sager ved landsretterne og dermed også beramelsestiden.

Herudover er lovgivningen bl.a. ændret således, at der er indført bødesanktion ved kørsel i frakendelsestiden i førstegangstilfælde, og der er indført en regel, hvorefter civile sager med en værdi på under 10.000 kr. kun kan ankes med Justitsministeriets tilladelse. Endvidere er der sket en forhøjelse af ankegrænsen i mindre politisager og en begrænsning af området for domsmænds medvirken i sager om spritkørsel. Disse regler sigter bl.a. på at effektivisere sagsbehandlingen ved retterne.

På lovgivningsområdet er der også andre initiativer i gang. Der er nedsat et skiftelovsudvalg, som skal foretage en fuldstændig revision af reglerne om skifte af dødsboer, og Retsplejerådet har afgivet en betænkning om modernisering og forenkling af tvangsfuldbyrdelsen. På begge områder berøres bl.a. spørgsmålet om at lade visse opgaver udføre ved advokater i stedet for ved domstolene. Det indgår i overvejelserne.

Også fra dommerside er der fremkommet en række forslag til ændringer i det bestående system. Jeg tænker navnlig på det idéoplæg, som Dommerforeningen kom med i begyndelsen af året. Og som et vigtigt element i den løbende modernisering og effektivisering af retsvæsenet indgår indførelse af ny teknologi.

Jeg mener, man skal understrege, at det ikke bare er et spørgsmål om besparelser. Det drejer sig nok så meget om at automatisere en række arbejdsrutiner for derved at give mere tid til sagsbehandlingen. Fra dommerside er det udtrykt på den måde, at i det omfang en rationalisering giver mere tid til behandlingen af de problemer, som den enkelte sag rummer, er anvendelse af moderne teknologi et bidrag til øget retssikkerhed.

Et andet vigtigt aspekt af den nye teknologi er naturligvis muligheden for at nedbringe ekspeditionstiderne og derved også give borgerne en bedre service. I den seneste 5-års-periode er der investeret i alt henved 60 mio. kr. i lokal edb-teknologi ved retterne, og antallet af teknologiske arbejdspladser er i perioden vokset fra ca. 100 til ca. 800, svarende til ca. en tredjedel af retternes arbejdspladser.

For tiden arbejdes med en række projekter for landsretterne og byretterne. Det drejer sig om tekstbehandling, journaliserings- og sagsstyringssystemer for straffesager og civile sager samt sagsbehandlingssystemer for fogedsager og tvangsauktioner.

Blandt de fremadrettede projekter, som jeg gerne særligt vil fremhæve, er edb i tinglysningen. Der er der gjort, synes jeg, et nødvendigt og meget grundigt forarbejde. Edb i tinglysningen vil føre til, at de gammeldags, støvede protokoller og tingbøgerne, som man kender, og som jo har eksisteret i den form, hvori de forefindes nu, i umiddelige tider, erstattes med et effektivt, moderne edb-system. Herved vil der ikke blot blive tale om en mærkbar rationalise-

[Justitsministeren]

ring af et meget betydeligt arbejdsområde for byretterne; det vil samtidig være helt afgørende, at edb i tingslysningen gennemføres på en sådan måde, at der skabes grundlag for en påkrævet og væsentlig modernisering af kontor- og administrationssektoren inden for domstolsområdet.

Jeg kan sige, at planen nu er at fremsætte de nødvendige lov- og bevillingsforslag til efteråret, sådan at dette særdeles vigtige moderniseringsprojekt kan gå i gang.

Man kan så spørge, om domstolssystemet fungerer godt nok. I medierne har man i den seneste tid kunnet læse om lange sagsbehandlingstider ved domstolene og om retssystemets mangel på ressourcer – er der i hvert fald nogle der siger. Det har måske fået nogle til at frygte, at man er ved at udsulte domstolene, og at der med andre ord ikke er afsat de fornødne ressourcer til, at domstolene kan varetage deres arbejdsopgaver på tilfredsstillende vis.

Lad mig straks sige, at retssikkerhed for mig også er et spørgsmål om at få behandlet sin sag inden for en rimelig tid; ingen tvivl om det. Oplysninger om lange sagsbehandlingstider ved domstolene må altid give anledning til bekymring og også til overvejelser om, hvordan der målrettet kan sættes ind for at rette op på problemerne.

I denne forbindelse er det værd at notere sig, at den seneste statistik fra 1. marts 1991 over byretternes gennemsnitlige berammelsestid viser et fald inden for stort set alle sagskategorier. Som et eksempel kan jeg nævne, at der i almindelige civile sager pr. marts 1991 gik gennemsnitligt 57 dage fra begæring om berømmelse til domsforhandling, hvis sagen skulle vare en halv dag eller derunder, og 74 dage, hvis domsforhandlingen skulle vare over en halv dag. Jeg kan sige, at de tilsvarende gennemsnitstal pr. 1. marts 1990 var på 64 og 79 dage.

Man skal være opmærksom på, at berammelsestiderne for de enkelte sagsgrupper kan variere en del fra embede til embede, men selv om den gennemsnitlige berammelsestid altså er faldende, er hermed ikke sagt, at de nuværende berammelsestider fuldt ud er tilfredsstillende; i midten af 1980'erne var tiden gennemgående lidt kortere, men tallene er dog udtryk for, at det går den rigtige vej.

For så vidt angår berammelsestiden ved landsretterne kan jeg oplyse, at den i Østre

Landsret for tiden er ca. 4½ måned i kriminelle sager og knap 8 måneder i civile sager. I Vestre Landsret er berammelsestiden henholdsvis ca. 3½ måned og 15-16 måneder. Særligt for Vestre Landsret gælder det, at de oplyste gennemsnitstal for civile sager dækker over store variationer i de enkelte sager. Men jeg lægger også vægt på at sige, at det selvfølgelig må give anledning til alvorlige overvejelser, at berammelsestiderne, navnlig ved Vestre Landsret, er så lange. Bl.a. derfor vil jeg på finanslovsforslaget for 1992 lægge op til en mere fleksibel ordning med hensyn til konstitution af landsdommere ved de to landsretter.

Som bekendt har Rigsrevisionen for nylig undersøgt spørgsmålet om dommers bibe-skæftigelse og konsekvenserne heraf for det almindelige domstolsarbejde. Rigsrevisionen har ikke i den forbindelse generelt fundet anledning til kritik, men har dog påpeget visse ting, bl.a. vedrørende lokale anvendelsen, og her vil jeg understrege, at Justitsministeriet naturligvis er indstillet på at følge Rigsrevisionens henstillinger.

Lad mig til sidst summere op på den måde, at jeg er glad for, at der er taget initiativ til denne debat. Den giver, synes jeg, en god mulighed for en nærmere drøftelse af bl.a. domstolenes forhold. Der er ikke tvivl om, at domstolenes personale yder et stort og værdifuldt stykke arbejde, som der på mange måder er grund til at være tilfreds med. Det er sammenfattende min opfattelse, at vores retssystem fungerer godt, men man må på den anden side erkende, at der på nogle områder er grund til bekymringer – hvad jeg også har været inde på – og jeg tænker her på de problemer, der visse steder er med hensyn til berammelsestiderne.

Nogle problemer kan vokse på en sådan måde, at de bør løses ved tilførsel af yderligere ressourcer. De problemer, vi her står over for, er imidlertid efter min opfattelse ikke af en sådan karakter, at man i første række skal overveje tilførsel af yderligere ressourcer; derimod finder jeg, at tiden er inde til mere samlet at overveje domstolenes forhold og udvikling. Vi har at gøre med et område af stor retssikkerhedsmæssig betydning, og derfor må man selvfølgelig være opmærksom på, at omlægning kræver et grundigt forarbejde og derfor også – især hvis der er tale om dyberegående omlægninger – kan tage nogen tid.

[Justitsministeren]

Man kan i denne forbindelse spørge, om domstolenes struktur er hensigtsmæssig, ikke mindst i lyset af de nye muligheder på det teknologiske område; samtidig bør man forholde sig mere samlet til de ændringer på retsplejeområdet, der er gennemført, og de ændringer, der må forventes gennemført i de kommende år. Det er på denne baggrund, at jeg for et stykke tid siden har indledt drøftelser med domstolenes organisationer om den nærmere tilrettelæggelse af en undersøgelse af domstolenes forhold. Jeg forventer, at en sådan undersøgelse – også med den nødvendige bistand fra eksterne konsulenter – kan sættes i gang i løbet af kort tid.

Sigtet hermed er ikke i første række at gennemføre besparelser, men hovedsigtet må være at højne den service, som domstolene yder over for borgerne, og herunder selvfølgelig også spørgsmålet om særlige flaskehalse, om beramelsestider og en række af de andre problemer, som jeg har været inde på. Det er med dette sigte, at der er et klart behov for en mere samlet overvejelse, som jeg naturligvis også meget gerne og naturligt vil inddrage Folketinget i.

*Forhandling***Dorte Bennedsen (S):**

Jeg vil gerne takke ministeren for den besvarelse, han kom med her. Jeg ved godt, at vi selv i formuleringen af forespørgslen har lagt op til, at der skulle bruges mange tal, og jeg vil sige, at det brugte ministeren jo også, så jeg vil glæde mig til, at hans tale kommer på tryk, så jeg kan læse den.

Jeg har nogle kommentarer til den allerede på dette tidspunkt. Jeg er glad for, at ministeren så klart gav udtryk for, at når det drejer sig om kriminalforsorgen, så er bevillingerne steget mindre end pristallet, samtidig med at der er kommet flere opgaver. Vi fik også at vide, at der i 1988, tror jeg det var, var skåret 300 årsværk væk og i 1990 yderligere 50 årsværk.

Jeg er ganske enig i, at rationalisering og effektivisering inden for en vis grænse er fornuftig; der er utvivlsomt opnået mange gode ting gennem rationalisering i den offentlige sektor. Men der er en grænse, og jeg hæftede mig ved, at ministeren som begrundelse for de 50 årsværk i 1990 sagde, at det var nødvendigt for at opnå balance mellem forbrug og bevillinger.

Ja, sådan kan man jo se på det. Jeg har den fornemmelse, at ministeren har en meget finanslovøkonomisk indgangsvinkel til tingene. For man kunne jo også overveje, om man ikke skulle opnå en balance mellem bevillinger og de arbejdsopgaver, man forventer det pågældende område skal udføre.

Kriminalforsorgen er ikke blevet skåret ned i personale, sagde ministeren. Men der er jo skåret i kriminalforsorgens bevillinger på anden vis. Jeg er vidende om, at der er skåret i bevillingerne til de såkaldte § 808-undersøgelser, undersøgelser, der typisk foretoges ude i byen for købt arbejdskraft. Der er der skåret, og det vil sige, at kriminalforsorgens personale altså skal løbe væsentlig stærkere, når de skal løse en del af den opgave.

Jeg vil også gerne i forbindelse med kriminalforsorgen spørge til den nye enhedsuddannelse. Jeg forstod på ministeren, at det var inden for de eksisterende økonomiske rammer – jeg vil godt spørge, om der er afsat penge til omskoling og efteruddannelse af dette personale.

Så havde ministeren nogle betragtninger om domstolene og mange tal på, hvordan de civile sager og straffesagerne og tinglysningssagerne var gået op og ned. Dem gjorde jeg ikke engang noget forsøg på at huske, fordi mit budskab er et andet: at sagsantallet jo egentlig er temmelig uinteressant. Der er ikke noget mærkværdigt i, at tinglysningssager er faldet drastisk i disse år, sådan som boligmarkedet har været, men der er jo altså det ved tinglysningssager, at de stort set ingen tid tager, så det løser jo ikke op for nogen nye ressourcer. Det, der er interessant, er, at en række af de tunge sagsområder har været stigende. Og vi kan altså også se det på, at der et sted som i Vestre Landsret er eksorbitant lange ventetider.

Ministeren var inde på, at sagsantallet var faldet her i de senere år. Jeg har en ubehagelig fornemmelse af, at når sagsantallet på nogle områder, civile sager, er faldet, så hænger det sammen med, at man har indført retsafgifter, og at man har indskrænket adgangen til anke. Jeg vil ikke bestride, at det kan gøres i et vist omfang, men jeg synes, det er betænkeligt for retssikkerheden, hvis det er de instrumenter, man bruger: at sætte høje afgifter, så folk holder sig væk fra domstolene, og at indskrænke adgangen til anke – det er retssikkerhedsmæssigt en betænkelig ting, som jeg nok vil være bekymret for at man går videre med.

[Dorte Bennedsen]

Nu kan jeg se, at min taletid er ved at udløbe, og jeg skal derfor på vegne af Socialdemokratiet og SF fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget opfordrer regeringen til inden den 1. december 1991 at forelægge for Folketinget en plan, som indebærer, at

- ventetiden til afsoning nedsættes yderligere, bl.a. gennem videreudvikling af alternativer til fængselsstraffe,
- Kriminalforsorgen i Friheds forebyggende arbejde styrkes og
- berammelsestiderne ved domstolene nedsættes væsentligt.

Folketinget går derefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 30).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

Fru Dorte Bennedsen omtalte i sin begrundelse varetægtsfængsling, som om det er helt tilfældigt, hvem der varetægtsfængsles, og hvem det er, der afgør, om der skal varetægtsfængsles eller ej. Dertil er der at sige – lige for at få den misforståelse væk – at det er i hvert fald ikke politiet, der afgør det; det er jo domstolene, der afgør det. Og hvis fru Dorte Bennedsen havde læst lidt i retsplejeloven, inden vi tog denne debat, så ville fru Dorte Bennedsen vide, at med hensyn til varetægtsfængsling er det nøje omtalt i retsplejelovens § 762 med ganske stramme regler for, hvornår man kan varetægtsfængsle. Og dem vil jeg kort ridse op, således at fru Dorte Bennedsen har dem med sig i resten af debatten her:

Der skal være begrundet mistanke, og det skal være en lovovertrædelse, der er underlagt offentlig påtale. Og det skal være en sag, hvor der kan gives fængsel i mere end 1½ år, og der skal være bestemte grunde til at antage, at han vil unddrage sig, altså ved at flygte til udlandet eller lignende. Og det er vel at mærke kun, hvis vedkommende har gjort det før eller der er bestemte grunde til frygt for ny kriminalitet af samme beskaffenhed, eller frygt for at han vil

ødelægge beviser eller hindre efterforskning, herunder påvirke vidnerne, eller at lovovertrædelsen kan medføre mere end 6 års fængsel, eller at det er med henblik på retshåndhævelse.

Blot så vi er enige om, at varetægtsfængsling ikke er noget, man sådan bare gør.

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Nok er jeg på vej til at blive en gammel og lidt småsenil kone, men jeg er dog ikke blevet så gammel, at jeg ikke kan huske de sidste 8-10 minutter tilbage, og jeg har faktisk ikke sagt noget som helst af det, hr. Tom Behnke står her og siger. Til alt held har jeg også den vane, at jeg skriver ned, hvad jeg siger, og det, jeg sagde, var, at en ofte hørt reaktion på de lange ventetider er, at man må varetægtsfængsle, og det er et synspunkt, også flere i denne sal har givet udtryk for. Det var, hvad jeg sagde om varetægtsfængsling.

Torben Lund (S):

Jeg synes nu ellers, fru Dorte Bennedsen holder sig helt godt.

Bortset fra det vil jeg sige, at når vi har taget kriminalforsorgen med i denne forespørgsel, så er det selvfølgelig udtryk for bekymring for, om kriminalforsorgen også fremover vil være i stand til at udfylde sin dobbelte rolle: at gennemføre og kontrollere de idømte straffe, men også at hjælpe og påvirke den dømte til at leve en tilværelse bagefter uden kriminalitet.

Man har været igennem barske besparelseskrav, og jeg mener, den ressourcemæssige situation nu er så stram, at der er stor risiko for, at denne dobbelte rolle ikke kan udfyldes på en fuldt tilfredsstillende måde.

Derfor ser vi meget gerne, også af ressourcemæssige grunde, at man får fortsat videreudviklingen af alternativer til frihedsstraffen, og jeg synes, justitsministeren pegede på flere gode elementer. Samfundstjenesten ser vi meget gerne videreudbygget. Vi venter os også en del af forsøgsordningen med alkoholistbehandling af spiritusbilister, og der kunne være andre projekter. Jeg vil i øvrigt gerne høre lidt mere om, hvad det er for nogle særlige løsladelsesprojekter, justitsministeren hentydede til.

Vi tror, at disse alternative sanktionsformer ofte kan have en bedre præventiv effekt end de traditionelle frihedsstraffe, og samtidig kan de

[Torben Lund]

nok bidrage til, at vi får nedsat ventetiden for den traditionelle afsoning. Med de tal, justitsministeren her lagde frem, ligger det klart, at hvis man tager ventetiden både ved domstolene i straffesager og med hensyn til afsoning bagefter, så går der meget lang tid med at vente, inden sanktionen rent faktisk bliver aktuel. Sidste efterår var det faktisk sådan, at alene ventetiden på afsoning ved kriminalforsorgens anstalter var 8 måneder. Det er heldigvis faldet lidt, men det viser, at det går op og ned med ventetiden.

Det giver problemer. Det er klart, at det kan virke krænkende for folks retsbevidsthed, hvis sanktionerne kommer så lang tid efter den kriminalitet, der er tale om. Det giver også problemer for den dømte. Ofte hører vi, at vedkommende i de mange måneder, der måtte gå, rent faktisk har fået skabt sig en ny hverdagssituation, en ny livssituation, som så bliver afbrudt på en uheldig måde ved, at man pludselig skal i gang med afsoning. Jeg tror også, man kan diskutere den præventive effekt over for den dømte, hvis der går så lang tid, inden sanktionen rent faktisk træder i kraft. Så der er gode grunde til, at vi får disse ventetider bragt yderligere ned.

Jeg vil godt på grund af den ressourcemæssige situation i kriminalforsorgen advare imod, at man bruger udviklingen af alternativer til frihedsstraf på den måde, at det uden videre udløser kapacitetsbegrænsninger, før vi får ventepuklen nedbragt.

Men også under afsoningen er der problemer. Justitsministeren har nu bekræftet, at man inden for de sidste 3 år faktisk har fjernet 350 årsværk fra kriminalforsorgen. Vi vil ikke afvise, at det har været fornuftigt med rationaliseringer og omstruktureringer med hensyn til produktionskoler. Selvforplejningsordningerne er også glimrende. Også udbygningen på personalesiden med enhedsfunktionærer som basispersonale synes vi er et godt og væsentligt initiativ, som kan være med til at give de indsatte bedre muligheder for bagefter at få en tilværelse uden kriminalitet.

Men også på det felt tror jeg vi må sige, at strukturomlægningerne gerne skulle fuldendes på en positiv måde. Derfor må nedskæringerne i forhold til kriminalforsorgen af bevillingerne og på personalesiden ophøre, hvis ikke man skal tabe de positive effekter, man ellers kunne

have fået af fornuftige omlægninger og reformer på kriminalforsorgens område.

Til sidst et par ord om den fri kriminalforsorg. Også her har vi set, at ressourcerne er blevet færre og færre, og det i en tid, hvor det vil være svært at hævde, at tilsynsbehovet, arbejdet i den fri kriminalforsorg skulle være blevet mindre, tværtimod.

Vi er også bekymrede over – jeg tror, fru Dorthe Bennedsen kort var inde på det – at de såkaldte personundersøgelser nu ser ud til at blive, skal vi sige yderligere skematiseret, yderligere forenklet. Det kan være godt nok at foretage forenklinger, men man skal passe på, at man ikke forenkler det sådan, at disse undersøgelser mister værdien i forhold til den enkelte, at de mister værdien som arbejdsredskab for at give det bedst mulige tilbud til den enkelte, der er kommet i vanskeligheder, så vedkommende kan komme ud af kriminaliteten.

Der er ingen tvivl om, at også nedskæringer i den fri kriminalforsorg kan føre i lige linie til yderligere kriminalitet.

Dorte Bennedsen (S):

I betragtning af, at de kapacitetsmæssige problemer ved domstolene har været stigende gennem en længere årrække, synes jeg, det er noget beskæmmende at konstatere, at der ikke for alvor er taget seriøse initiativer, som kunne bringe vores domstole til at fungere optimalt.

Dommerforeningen har lavet nogle undersøgelser i 1982 og 1985, og de er kommet med deres idékatalog nu, men justitsministerens tilgang til problemet har stort set været finanslovsøkonomisk. Jeg skal naturligvis ikke bebrejde ministeren, at han interesserer sig for at få sin finanslov til at hænge sammen, men man kunne måske forvente, at han også havde en retspolitisk vinkel på domstolenes arbejde og ikke kun talte om besparelspotentialer.

I en artikel for et par år siden skrev præsidenten for Københavns Byret:

»Det er lidet stemmende med domstolenes forfatningsmæssige stilling, at man ved tildelelse af utilstrækkelige ressourcer og ved urimeligt høje retsafgifter er godt på vej til at gøre borgernes adgang til domstolene illusorisk.«

Nu er byretspræsidenten jo ikke kendt for at være den samfundsomstyrtende revolutionsførstemand. Derfor er der så meget mere grund til at lytte til hans i virkeligheden meget skarpe kritik.

[Dorte Bennedsen]

Jeg skal ikke benytte denne lejlighed til at diske op med tal, men det står vist klart for alle, at ressourcetildelingen til domstolene ikke har fulgt med forøgelsen af domstolenes arbejde med lange ventetider til følge. Og det centrale i vores debat må så være: Hvad kan der gøres for at rette op på denne situation?

På det helt overordnede plan kan man overveje, om domstolene fortsat bør være undergivet Justitsministeriets ressourcetildeling, eller om dette i virkeligheden kan føre til en form for forplumring af den tredelte magt. Overvejelser af denne karakter har selvsagt et længere perspektiv.

Men på den korte sigt kan man med udbytte gennemføre en langt større decentralisering af domstolenes administration. I dag kan et dommerembede dårligt nok købe en kontorstol eller en skrivemaskine uden at indhente ministeriets tilladelse, ligesom ministeriet giver pålæg om, hvilke aviser der må holdes, hvordan domsbøgerne skal indbindes, og jeg ved ikke hvad.

Der ville være megen rationalisering at opnå, hvis man indførte et system svarende til politikredsens økonomiforvaltning, hvor den enkelte kreds selv har ansvaret for anskaffelse af daglige materialer og driftsmidler og til en vis grad også inventar.

I forbindelse med rationaliseringsovervejelser bør man også se at få væsentlig mere gang i anskaffelse af moderne teknologi til domstolene. På dette felt halter de langt bagefter ikke blot erhvervslivet, men også den øvrige offentlige sektor, og det på trods af at der, arbejdsopgaverne taget i betragtning, vil være meget store rationaliseringsgevinster ved at indføre edb.

Jeg forstod på ministeren, at han ville komme med et initiativ til efteråret. Det synes jeg er godt, for mig imponerer det ikke, at man har opnået, at en tredjedel af arbejdspladserne har fået edb. Det er alt for lidt.

Ser man på de opgaver, der er tillagt retterne i dag, er der også grund til at overveje, om de alle nødvendigvis skal være placeret dér. Det er Socialdemokratiets opfattelse, at der er en række muligheder for rationaliseringsgevinster ved en gennemgang både af domstolenes arbejdsopgaver og af den administrative tilrettelæggelse. En sådan gennemgang ville bidrage til at koncentrere domstolenes arbejde om de egentlige retsopgaver. Men herudover vil det være nødvendigt at se nærmere på den lange række

af andre opgaver, der i tidens løb er lagt på dommerne, eller som de selv har påtaget sig i form af voldgiftssager og formandskaber i en lang række nævn og kommissioner. Er det nødvendigvis dommere, som skal have alle disse funktioner? Og hvis man finder, at det er det, skal de så ikke indgå i, hvad jeg vil kalde dommernes normalarbejde, og dermed i vurderingen af, hvor mange dommere vi skal have?

Jeg har forstået på pressen, at ministeren vil lette ventetiderne ved Vestre Landsret ved at overflytte ressourcer fra Østre Landsret. I Socialdemokratiet tror vi ikke på, at problemerne kan løses alene ved omfordeling, og vi finder det heller ikke farbart at bruge den model, som hedder forhøjelse af retsafgifterne til et niveau, som yderligere vil bremse tilgangen af sager. Domstolenes problemer skal løses på en måde, så borgerne ikke føler deres retssikkerhed gået for nær, og det er netop den debat, vi ønsker at få her i dag.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg har bedt om ordet ikke for at gøre indvendinger mod fru Dorte Bennedsens tale, men for at gøre opmærksom på forretningsordenens bestemmelser.

Vi har jo hørt fru Dorte Bennedsen begrunde en forespørgsel, og vi har hørt fru Dorte Bennedsen have ordet som ordfører for forespørgerne. Forretningsordenen udelukker faktisk, at man, hvis man har været forespørger, også kan være ordfører for sit parti. Jeg vil gerne citere, hvad der står i bilaget til forretningsordenen om taletid for forespørgerne:

»Er forespørgeren tillige ordfører for sit parti, har den pågældende – efter at forespørgslen er begrundet – alene taletid som forespørger.«

Det er vist temmeligt klart.

Nu kan man jo ikke, og det kunne jeg ikke drømme om, mortificere eller lade være ugyldigt, hvad fru Dorte Bennedsen just har sagt. Så når jeg tager ordet her, er det ikke for på nogen måde at trække fra det saglige indhold, men alene for at bede om, at forretningsordenens regler bliver overholdt.

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Ja, man skal jo passe på med at vurdere sig

[Dorte Bennedsen]

selv. Jeg sagde på et tidligere tidspunkt, at jeg ikke var så senil, at jeg ikke kunne huske. Det er muligt, at jeg er så senil, at jeg ikke kan læse, men jeg har faktisk læst forretningsordenen og konstateret, at jeg alene har taletid som forespørger, dvs. 10 minutter. Og hvis nu hr. Niels Helveg Petersen bemærkede det, så brugte jeg 5 minutter efter ministerens tale og 5 minutter her.

Jeg kan lige til hr. Niels Helveg Petersens orientering oplyse, at jeg faktisk har været så forsigtig, at jeg har checket det af med administrationen her i huset.

(Kort bemærkning).

Torben Lund (S):

Jeg kan sige til hr. Niels Helveg Petersen, at jeg også kun brugte 5 minutter.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg fører ikke bogholderi over anvendt taletid. Jeg vil kun sige, at det er uhyre besværligt for medlemmerne, hvis man skal sidde og beregne taletiden for dem, der har ordet, og tage stilling til, om nu vedkommende taler som forespørger eller som ordfører for sit parti eller begge dele på en gang.

Derfor er ånden i forretningsordenens bestemmelser selvfølgelig ikke så meget tidskrævet, men det, at den pågældende kun har ét indlæg.

Helge Adam Møller (KF):

Spurgte man ansatte i kriminalforsorgen, dommere og andre ansatte ved domstolene, om de har ressourcer nok, tror jeg, svaret ville blive nej. Jeg tror, man ville få det samme nej, hvis man spurgte andre myndigheder, organisationer eller styrelser. Ressourcer nok føler man aldrig man har.

Men jeg tror ikke, vi skal være kede af denne situation. Offentlige institutioner og myndigheder skal principielt ikke have alle de ressourcer, de kunne ønske. Al erfaring viser, at det ikke er hensigtsmæssigt at have ubegrænsede ressourcer. At en myndighed eller et statsområde ikke har alle de økonomiske og personalemæssige midler, man kunne ønske, gør, at man tvinges til at effektivisere og rationalisere, at tage gamle procedurer op til overvejelse, at se, om ting kan

gøres på en anden måde, om ny teknik kan erstatte og effektivisere tunge og langsommelige arbejdsprocesser.

Kort sagt: Knappe ressourcer giver anledning til nytænkning, kreativitet og øget bevidsthed om, hvad penge og personale anvendes til. Det er et formål, som enhver virksomhed, offentlig eller privat, har brug for.

På den anden side er det klart, at bevillinger og personale ikke kan reduceres uhæmmet, uden at man når et punkt, hvor selv den største kreativitet og nytænkning gør, at man ikke kan løse de opgaver, man er pålagt.

Det drejer sig altså om at finde det balancepunkt, hvor de forskellige myndigheder – her drejer det sig om kriminalforsorgen og domstolene – fortsat kan løse deres opgaver til gavn for samfundet, men hvor de hele tiden gør det med et så lille forbrug af ressourcer som muligt.

Justitsministeren har detaljeret redegjort for forholdene i såvel kriminalforsorgen som ved domstolene. Jeg skal derfor fortrinsvis knytte nogle bemærkninger til enkelte af de forhold, ministeren allerede har omtalt.

Jeg finder, at der har fundet megen kreativitet og nytænkning sted ved kriminalforsorgen i de senere år, og det skal man have ros for. Det er lykkedes, selv om antallet af ansatte er reduceret med ca. 350 eller 8 pct., at opretholde stort set samme kapacitet til indsatte, som man har haft igennem de senere år. Personalereduktionerne er sket, samtidig med at der er gennemført omfattende strukturændringer i mange fængsler, som har deres udgangspunkt i den AUF-betænkning fra 1986, ministeren også omtalte i sit indlæg.

Disse nye tanker i betænkningen har også medført helt nye og anderledes arbejdsopgaver for et antal fængselsfunktionærer. Uddannelsen af personalet i kriminalforsorgen er blevet omlagt og forbedret, og et nyt begreb er slået igennem i forsorgen, nemlig enhedsfunktionæren. Det har været spændende som medlem af Retsudvalget at tale med et antal af de ansatte i kriminalforsorgen, som nu igennem nogen tid har virket på en ny og anden måde i deres daglige omgang med de indsatte.

Retsudvalget har besøgt det åbne fængsel i Jyderup, vi har besøgt Vestre Fængsel, og vi har besøgt asylcentret i Sandholmlejren, og det er min klare opfattelse fra samtaler med personale og indsatte, at de ændringer, som er sket i fæng-

[Helge Adam Møller]

selsvæsenet igennem de senere år, hilses med tilfredshed af såvel de ansatte som af de indsatte.

Det har været glædeligt at konstatere, at man inden for kriminalforsorgen, samtidig med at man har haft begrænsede ressourcer, har formået at igangsætte nye og spændende initiativer. Ud over de initiativer, justitsministeren omtalte, har jeg hæftet mig ved forsøget med de såkaldte løsladelsesture med skib eller, for at være helt korrekt, med en galease ved navn »M/S Vesterby«. Det var vist også det, hr. Torben Lund efterlyste: Hvad drejer dette sig om?

Det er et projekt, hvor seks unge ad gangen, umiddelbart før de skal løslades, kommer ud på et 3-ugers skibstogt efterfulgt af en kort periode på udvalgte virksomheder, hvor man giver dem en introduktion til erhvervslivet. Foreløbige erfaringer har vist, at det at skulle arbejde tæt sammen på et skib, have ansvar og være afhængige af hinanden, ofte under rimelig barske forhold, er fremmede for de unges muligheder for efter afsoningen af deres fængselsstraf at komme i gang ude i det civile samfund.

Det er interessant at konstatere, at de to projekter er lykkedes over forventning, og at næsten alle, der har deltaget i dem, har fået et job og et sted at bo, efter at de har afsluttet fængselsopholdet.

Jo, vi kan konstatere, at på trods af begrænsede ressourcer i kriminalforsorgen har man formået at omstille sig, at tænke nyt, at være kreativ. Men måske nytænkning og kreativitet og de begrænsede ressourcer har en vis sammenhæng?

Vedrørende kriminalforsorgen har jeg et enkelt spørgsmål. I såvel 1988 som 1989 var den gennemsnitlige daglige udnyttelse af kapaciteten i fængsler og arresthuse den samme, nemlig 93 pct., og man kan konstatere, at udnyttelsesprocenten klart er størst om efteråret og om vinteren.

Nu er 93 pct.s udnyttelse af kapaciteten jo ganske flot, men jeg kan ikke lade være med at tænke på, at hvis man kunne øge denne procent med bare 3 til 96, så ville man skaffe yderligere 100 pladser. Jeg vil derfor godt spørge justitsministeren, om der er nogen muligheder for at gøre dette.

Lad mig så gøre nogle bemærkninger om domstolsområdet.

Når man skal vurdere, om domstolene har for få eller for mange ressourcer, skal dette selvfølgelig sættes i forhold til antallet af arbejdsopgaver, dvs. først og fremmest udviklingen i antallet af sager. Ministeren har detaljeret gennemgået dette, men lad mig bare i stikordsform nævne, at ved byretterne er antallet af civile sager faldet i såvel 1989 som 1990, antallet af straffesager ved byretterne er lavere i 1990 end i 1989, antallet af tinglysningssager er over 4 år reduceret med 25 pct., i alt ½ mio. færre sager i løbet af 4 år.

Vedrørende landsretterne kan jeg konstatere, at antallet af civile førsteinstanssager det sidste år er faldet med ca. 50 pct. i Østre Landsret og lidt mere end 40 pct. i Vestre Landsret. Til gengæld er antallet af nævningsager steget såvel øst som vest for Storebælt, i alt 8 sager mere end året før. Men samlet kan der konstateres et fald i antallet af sager ved begge landsretter i såvel 1989 som 1990.

Jeg må altså konstatere, at domstolene har et uændret eller et faldende antal sager, der skal behandles. Umiddelbart skulle dette medføre, at ventelisterne med sager, der skal behandles, blev kortere, og at den enkelte sag hurtigere kom til behandling i retten. Dette har imidlertid ikke været tilfældet.

Det må derfor være rimeligt og i alles interesse at overveje domstolenes forhold og udvikling. Hvordan er produktiviteten ved landets domstole – for nu at bruge et udtryk fra det private erhvervsliv? Udnyttes ressourcerne mest muligt effektivt? Kan interne arbejdsgange ændres med fordel? Er domstolenes struktur den mest hensigtsmæssige? Og hvordan kan ny teknologi anvendes i øget omfang?

Der er nok af områder at undersøge og overveje, også det, at dommere har andre opgaver end lige det at dømme. De er medlem af udvalg og kommissioner, nedsat af Folketing eller ministerier, og de er meget ofte involveret i private voldgiftssager. Dette er der ikke noget galt i, så længe bibeskæftigelsen ikke får konsekvenser for det almindelige domstolsarbejde. Er dette tilfældet, bør ændringer overvejes.

Det er på denne baggrund med tilfredshed, jeg og den konservative folketingsgruppe konstaterer, at justitsministeren i løbet af kort tid indleder en undersøgelse af domstolenes forhold med henblik på yderligere at effektivisere deres arbejde. At en sådan undersøgelse gen-

[Helge Adam Møller]

nemføres og tilrettelægges med nødvendig bistand fra et konsulentfirma og efter nærmere drøftelser med dommernes organisationer, kan kun medvirke til, at arbejdet gennemføres på den mest effektive og hensigtsmæssige måde.

Det er mit håb, at undersøgelsen, dens resultater og iværksættelsen af disse kan medvirke til, at de mennesker, der kommer i kontakt med domstolene, får behandlet deres sager hurtigere, end det sker i dag. Dette er også et spørgsmål om retssikkerhed.

Lad mig til slut sige, at det forslag om motiveret dagsorden, fru Dorte Bennedsen fremsatte fra talerstolen for ca. 20 minutter siden, kan Det Konservative Folkeparti tilslutte sig.

Inge Dahl-Sørensen (V):

I et demokratisk samfund som det danske, der af såvel danske som udenlandske borgere opfattes som et velfærdssamfund, må vi værne om nogle afgørende fundamentaler for ikke at risikere, at vores livsgrundlag skrider. Et af fundamentene er vor retsopfattelse.

Ikke mindst vore ældre og midaldrende medborgere er opvokset i en periode, hvor det danske samfund var præget af orden, lovlighed og retfærdighed. Mange af disse begreber og livsopfattelser er skredet i de sidste årtier. Årsagen er, tror jeg, den voldsomme udvikling i materielle goder, familiernes opløsning og minimering samt samfundets udvikling fra at være et rammesamfund, hvor familierne skulle hjælpe sig selv og opfattede sig selv som ansvarlige for deres eget liv, til et behandlersamfund.

Et behandlersamfund, hvor ingen skal føle sig ansvarlig for sit eget liv, og hvor grundopfattelsen er, at hvis noget går galt, så er det samfundets skyld, koster selvsagt utrolig mange penge. Disse voldsomme udgifter medfører et voldsomt skattetryk, og det lægger et stigende pres på alle politikere for at finde besparelser.

Besparelser er nødvendige, men inden besparelsen vedtages og gennemføres, skal nogle overordnede principper vurderes. Det er ikke lige meget, hvor der spares. Besparelser må nemlig ikke påvirke de helt fundamentale, overordnede principper, som vort samfund bygger på, herunder befolkningens retsopfattelse.

Vi vil i Venstre ikke acceptere generelle besparelser udmålt i procenter over hele linjen. Vi vil have lejlighed til at drøfte konsekvenserne

ud fra nogle holdninger og principper, der har virkninger ind i det næste årtusinde.

Venstre vil således arbejde for, at befolkningens retsopfattelse ikke undergraves på grund af her og nu-løsninger eller hovsaløsninger, blot skabt af kortsigtede bogførings- og budgetproblemer. Jeg mener, at omkostningerne ved at drive et justitsvæsen skal ses under ét. Jeg vil derudover ikke kalde det omkostninger, men investeringer. Jeg mener principielt, at alle beløb, der afholdes i justitsvæsenet, må opfattes som investeringer, for at vi kan få en bedre fremtid.

Domstolenes afgørelser skal opfattes som retfærdige, retningsgivende og vejledende for befolkningen, således at nye tvister og sager reduceres. Fængselsvæsenet skal arbejde med præventive modeller og ligeledes virke forbedrende for de indsatte, således at den samlede kriminalitet falder. Politiets opgaver skal afspejle ønsket om reduktion af kriminalitet og synlig udøvelse af ro og orden i hverdagen, der skaber tryghed for befolkningen.

Disse ønsker og idealistiske betragtninger er for mig overordnede og går forud for snak om besparelser på x eller y procent af sidste års forbrug. Derfor ønsker jeg en helhedsdebat og ikke en debat om enkeltelementer. Befolkningen er træt af lappeløsninger og reparationsarbejder. Befolkningen ønsker langsigtede og gennemarbejdede love og systemer, som sikrer opretholdelse af de livsidealer, langt de fleste borgere bygger deres tilværelse på.

Jeg er selvfølgelig glad for at kunne få lejlighed til drøfte baggrunden for forespørgslen, men lad mig slå følgende fast: Politiets arbejde, domstolenes arbejde og kriminalforsorgens arbejde hænger uløseligt sammen og danner en helhed. Retssystemet koster knap 1 mia. kr. om året, kriminalforsorgen godt 1 mia. kr. og politiet cirka 4 mia. kr. Vi har et samlet område til en pris af 6 mia. kr. pr. år.

Besparelser og effektivisering på dette område skal opfylde to ting. For det første har vi en samfundsmæssig forpligtelse til at arbejde med et justitsvæsen, der tilgodeser befolkningens ønsker og behov, og for det andet skal der gennemføres besparelser af hensyn til helheden i vor samfundshusholdning. Statens underskud er som bekendt stigende, hvorfor vi skal reducere vort samlede forbrug, også inden for justitsvæsenet.

[Inge Dahl-Sørensen]

En besparelse inden for retsvæsenet kan gennemføres isoleret via omlægninger, personale-reduktioner, kontorautomation, men det kan også gennemføres ved, at der bliver mindre kriminalitet og derved færre kriminelle sager at dømme i, mundende ud i færre indsatte i vore fængsler. Private konflikter skal domstolene tage del i, men det bør i videst muligt omfang ske mod betaling. Disse to områder vil jeg gerne holde fast i.

Jeg er godt klar over, at politiet ikke er indeholdt i denne forespørgsel, men jeg tillader mig alligevel at tage det med, fordi mindre kriminalitet og dermed færre retssager opnås bedst ved et mere synligt og effektivt politi. Vi skal have politiets arbejde gennemrationaliseret ved hjælp af kontorautomation. Befolkningen ønsker, at deres betjente skal sikre deres retsopfattelse, frem for at de skal bruges til en række opgaver, der ikke har noget med politiets arbejde at gøre.

Lad mig bruge en vigtig sætning fra Bibelen: Vi må ikke lede i fristelse. Men det er jo netop det, vi gør. Unge kriminelle eller unge på vej ud i kriminalitet ved, at samfundet ikke på nuværende tidspunkt har ressourcer til at forebygge. Der sker dem ikke noget. Sandsynligheden for øjeblikkelig pågribelse er meget lille, opklaringsprocenten for forbrydelser er lille, og hele afsoningssystemet er først og fremmest præget af ventetid og konsekvenser af besparelser frem for af mål om resocialisering.

Hvis vi undlader at lede de unge ind i fristelse ved, at de er klar over risikoen for pågribelse og øjeblikkelig domfældelse og umiddelbart påfølgende straf og afsoning, så tror jeg, ungdomskriminaliteten falder.

Min konklusion er, at justitsvæsenet skal ses som en helhed. Ledelserne i de tre områder bør selvfølgelig samarbejde, således at de overordnede mål opfyldes.

Et andet hovedområde, jeg gerne vil beskæftige mig med, er de dele af justitsvæsenet, der kan privatiseres eller afgiftsbelægges. F.eks. bør vi ikke bruge politiet til at kontrollere spiritusbevillinger, uden at det koster et klækkeligt gebyr dels for at få bevillingen, dels for at få den forlænget hvert år. Når en bank låner penge ud, tager den stiftelsesprovision, og når den forlænger kassekrediten, tager den en provision. Men samfundet gør det gratis med politiets hjælp.

Tilsvarende benytter virksomhederne vores bedste juridiske hjerner i forbindelse med voldgiftsavgørelser. Jamen det er jo mageløst. De store virksomheder betaler hundredtusindvis af kroner til advokatbistand, de ønsker hurtige afgørelser på stridigheder, og de benytter sig af samfundets viden og dømmekraft i form af vore bedste dommere, men betaling herfor til samfundet får vi ikke. Dommerne får måske nok privat et honorar for deres indsats, men de bruger en del af deres arbejdstid, og de bruger måske en del af samfundets materiel og kontorpersonale. Hvad får samfundet for det? Ikke en krone.

Hvis private ønsker voldgiftskendelser, javel, så må de selvfølgelig selv betale samfundet for det. Kan nogen forestille sig en stor dansk koncern acceptere, at dens medarbejdere og dens lokaler og faciliteter bliver anvendt, uden at det koster noget? Nej, selvfølgelig ikke.

Derfor skal vi tage fat på det meget store område, der hedder, at samfundet automatisk stiller ressourcer til rådighed gratis, når det ikke har noget generelt at gøre med varetagelse af overordnede samfundsinteresser. Sådanne sager er ødelæggende for vor retsopfattelse, specielt når denne ressourceanvendelse medfører, at den almindelige borger ikke kan få en sag afgjort. Vi kan ikke acceptere, at der skal gå halve og hele år for at få en sag afgjort ved domstolene, fordi domstolene anvendes til andre formål i privat regi. Vi kan ikke acceptere, at der skal gå måneder, fra en kendelse er afsagt, til en domfældt skal afsone sin straf, fordi vi af budgetmæssige grunde ikke kan finde plads i et fængsel. Vi kan ikke acceptere, at straffen bliver mildere, fordi den dømte har ventet i måneder på sin dom og efterfølgende i måneder på at komme til at afsone sin straf, med den argumentation, at den dømte har forbedret sig i hele ventetiden.

Afslutningsvis vil jeg gerne slå fast, at politi, domstole og kriminalforsorg hænger uløseligt sammen og bør betragtes som en økonomisk enhed, at domstolenes grundlovssikrede uvilighed selvsagt ikke må underkendes, at der skal skabes samarbejde og effektiviseres og moderniseres, hvorved der frigives ressourcer, og at private skal betale klækkelige afgifter, hvis de bruger samfundets ressourcer.

Disse betragtninger gør, at jeg tror på, at vi kan skabe et samfund, hvor befolkningens rets-

[Inge Dahl-Sørensen]

opfattelse kan tilgodeses, også inden for rammerne af de 6 mia. kr., vi har til rådighed, og måske endda billigere.

Til sidst vil jeg gerne gøre opmærksom på, at vi i Venstre synes, det er positivt, at justitsministeren nu vil iværksætte en undersøgelse af domstolenes forhold, som ikke alene går ud på besparelser, men som vil højne den service, domstolene yder borgerne.

Også i Venstre kan vi tilslutte os den foreslåede dagsorden.

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Fru Inge Dahl-Sørensen var inde på spørgsmålet om økonomien ved domstolene og kriminalforsorgen. Jeg synes, man i den forbindelse skal være lidt varsom. I hvert fald skal man så også tænke på, hvad det er, der giver indtægter. Retsafgifterne giver et sted mellem 350 og 400 mio. kr., tinglysningsafgifterne giver sammen med stempelafgifterne ca. 4 mia. kr. om året, så hvis man begynder at tænke i den båseform, må man sige, at der nok er et overskud, der i hvert fald næppe er på under 100 pct. af udgifterne på dette område. Det synes jeg hører med til oplysningerne.

Ebba Strange (SF):

Jeg vil gerne indlede med at takke justitsministeren for besvarelsen af forespørgslen. Jeg synes, det var en interessant besvarelse; dels fik vi en masse godt ajourført talmateriale, dels var der også en åbenhed hos justitsministeren for nogle omlægninger og nogle forandringer i systemerne.

Baggrunden for forespørgslen er et ønske om at drøfte, om de ressourcebesparelser, de nedskæringer, der er sket de seneste år, får uheldige konsekvenser for de to virksomheder, vi diskuterer i dag, nemlig domstolene og kriminalforsorgen.

Jeg vil begynde med domstolene. Ifølge Århus Stiftstidende i går tager det ovre hos os i det jyske i gennemsnit 31 måneder at få en civilsag forberedt og behandlet ved Vestre Landsret, medens en ankesag gennemsnitligt tager 9 måneder. Hvad angår straffesager, tager det ved byretten mellem et halvt og trekvart år, før sagen berammes, efter at der er foretaget efterforskning og personundersøgelse hos kriminalforsorgen.

Det er selvfølgelig disse berammelsestider, der har været en af grundene til, at vi gerne ville have denne forespørgselsdebat, for det er klart krænkende for retsbevidstheden, at ventetiderne er så lange, og det lyder det til at der er enighed om i denne sal, og det synes jeg er godt. Det forholder sig jo sådan, at hverken kriminalforsorgen eller domstolene, som har været underlagt disse besparelser og nedskæringer, selv er herrer over, hvor mange kunder de får i butikken, og i samme periode er politistyrken blevet øget, og Folketinget har pålagt dommerembederne flere opgaver. Det vil sige, at vi herfra er med til at skaffe flere kunder i butikken, og derfor er vi selvfølgelig også forpligtet til at diskutere, hvordan vi kan sætte butikkerne bedre i stand til at løse de opgaver, som de skal løse.

Dommerforeningen har nu i to betænkninger og et idéoplæg bearbejdet domstolenes resourceproblemer. Jeg synes, at der ligger mange spændende forslag til omlægninger og omstruktureringer i disse oplæg, og jeg er glad for, at også justitsministeren er positiv over for en række af dem.

Men mit budskab i dag ligger lidt i forlængelse af det, fru Dorte Bennedsen har talt om, uden at vi dog har konfereret det på forhånd, nemlig at jeg tror, vi skal til at drøfte i Danmark, om det er rigtigt, at domstolene, der ifølge grundloven skal være uafhængige, og som er den ene søjle i magtens tredeling, på en lang række områder fortsat skal være underlagt Justitsministeriet, som jo er en del af den udøvende magt – oven i købet en politisk forvaltningsgren.

I forlængelse heraf spørger jeg, om det fortsat er fornuftigt, at Justitsministeriet er hovedrekrutteringssted for dommere til landsret og højesteret.

I Sverige har man taget konsekvenserne af nogle lignende betragtninger, og for at markere og betrygge domstolenes uafhængighed har man henlagt forvaltningen af domstolene til et særligt organ, Domstolsverket, der ikke sorterer under Justitsdepartementet, men under domstolene selv. Jeg synes, det er nogle umådelig spændende tanker, som det er på tide at vi også overvejer i Danmark.

Det kom jeg til at tænke meget over, da jeg læste det seneste idéoplæg fra dommerforeningen. Jeg læste, at retterne med hensyn til indførelse af edb-teknologi er helt afhængige af Ju-

[Ebba Strange]

stitsministeriets beslutninger og i øvrigt sakker langt bagud ikke bare i forhold til Folketinget, men også i forhold til en hvilken som helst administrationsgren og et hvilket som helst privat firma, de skal føre sager for. Det synes jeg ikke vi kan være bekendt. Jeg mener, det bør overlades til retternes egne beslutninger, hvordan og i hvilket tempo de vil indføre ny teknologi. Tænk engang, at retterne ikke i fuldt omfang kan trække på lovstof og retsafgørelser – det er ret fantastisk. For en regering, der i øvrigt går ind for privatisering og afpolitisering, må det være en oplagt opgave at frigøre domstolene og lade dem søge at begrunde bevillinger på finansloven, ligesom Folketinget f.eks. gør det, hvis vi virkelig skal tage tredelingen alvorligt.

Desuden bør man overlade administrationen til retternes selvforvaltning. Der er ikke spor grund til, at Justitsministeriet skal godkende anskaffelse af inventar, kontormaskiner, avis-hold, faglitteratur, møbler, hovedrensning af kontormaskiner og alle mulige ansættelser. Her er virkelig noget at gå i gang med for en afbureaukratiseringsekspekt.

Idéoplægget fra januar fra dommerforeningen indeholder en lang række spændende betragtninger, som jeg ikke har tid til at komme ind på her, men det med det tættere samarbejde mellem små dommerembeder synes jeg ud fra en ressourcemæssig betragtning bestemt er værd at overveje, og det synes jeg også passende man kunne overlade til retterne selv at bestemme. Det helt afgørende for os må være, at retterne påser retssikkerheden og løser deres primære domstolsopgaver på en måde, der er betryggende over for lovgivningen og over for befolkningen.

Herefter skal jeg vende mig til kriminalforsorgen. Her har vi drøftet ressourcenedskæringerne, og de er sket samtidig med, at flere er blevet henvist og flere er blevet dømt. Samtidig med at det er sket, ved vi, at socialforvaltningerne rundt om i kommunerne er hårdt pressede, så det samarbejde, der bør være, og som har været bedre mellem kriminalforsorgen og socialforsorgen, bliver vanskeligere at gennemføre.

Jeg synes ligesom ministeren, at der ligger mange spændende ideer i Dalggaardbetænkningen, og jeg vil gerne stille spørgsmål i den forbindelse. I øvrigt vil denne del af min tale i meget høj grad være spørgsmål til ministeren, bare for at jeg får lejlighed til at sige det nu.

Der ligger nemlig i forlængelse af Dalggaardbetænkningen egentlig et løfte om, at vi engang her i Folketinget skulle have forelagt en afsyningslov, en fængselslov, og jeg vil gerne spørge ministeren, hvornår han agter at vende tilbage til spørgsmålet, om vi skal have en fængselslov her i landet.

Mit andet spørgsmål er: Hvornår får vi forslaget til at indarbejde samfundstjenesten i straffeloven? Det er en almindelig opfattelse ude omkring, at der ikke er så mange domme til samfundstjeneste for tiden og ikke har været det i den senere tid, som der var tidligere, og jeg kan ikke lade være at sætte det i forbindelse med, at vi stadig væk ikke har fået indarbejdet samfundstjenesten som en del af straffeloven, altså at domstolene ligesom går og venter og derfor ikke bruger den så meget, som man efter min opfattelse burde gøre.

Kriminalforsorgen har på baggrund af en tilkendegivelse herovre i Folketinget i 1988 fra justitsministeren arbejdet på at udvide anvendelsen af straffelovens § 49, stk. 2, og jeg vil gerne høre, hvordan det er gået. Det er mit indtryk, at den ikke er blevet udvidet i det omfang, som det egentlig var hensigten at få den udvidet, og jeg er helt sikker på, at f.eks. mange stofmisbrugere ville have væsentlig bedre chancer for at komme på ret køl uden for end inden for fængselsmurene.

Endvidere vil jeg gerne spørge, om ministeren har nogen overvejelser om at fremsætte andre forslag til alternativer for frihedsstraf. Vi har stadig væk den gamle betænkning stående fra 1977, som indeholdt nogle ganske spændende forslag, og jeg vil gerne høre, om de er sat helt til side, eller om der stadig væk er liv i nogle af dem.

Jeg vil gerne her indskyde, at de spørgsmål, jeg stiller, vedrører emner, som jeg har kunnet læse om i kriminalforsorgens egen årsberetning, og som har slået mig. Hvorfor prøveløslades i dag så mange uden tilsyn? Er det, fordi samarbejdet mellem anstalterne og den frie kriminalforsorg er blevet forringet, efter at man stort set har skilt sig af med forsorgsmedarbejderne i fængslerne? Jeg ved godt, at man i stedet for har lavet enhedsfunktionæruddannelsen, og jeg tror for så vidt også, det er en god idé, men jeg vil gerne spørge, om enhedsfunktionærene er tilstrækkeligt uddannede, om de har tid nok, om de har overskud nok til at løse

[Ebba Strange]

den samarbejdsopgave, som vi alle sammen ved er helt afgørende, i det øjeblik en afsoner står for at skulle sluses ud af fængslet.

Jeg kunne godt fortsætte lidt endnu, men jeg har ikke mere tid, og jeg skal derfor til slut sige, at vi med vilje ikke har nævnt noget tal, men kun en dato i vort forslag til dagsorden, og det er, fordi vi ikke vil binde nogen op her i dag på, at der skal bruges en forfærdelig masse penge på dette område nu, men at vi netop gerne vil have lejlighed til i løbet af efteråret at få en drøftelse på baggrund af en redegørelse fra justitsministeren om, hvordan vi får ressourcemandvendelsen på disse områder bragt derhen, hvor vi kan sige, at folk har en tillid til, at de får det ud af retssystemet, som de forventer at få.

Tom Behnke (FP):

Jeg skal ligeledes takke ministeren for redegørelsen.

Efter Fremskridtspartiets mening har vi her at gøre med nogle opgaver, som skal løses snarest muligt, og Fremskridtspartiet har da også nogle modeller for løsning af opgaverne.

Fremskridtspartiet har den holdning, at når en gerningsmand pågribes, skal han hurtigst muligt stilles for en dommer eller have sin afgørelse på anden vis, og her tænker jeg f.eks. på afgørelser afsagt af politimesteren.

Efter denne hurtige domsafsigelse skal den kriminelle hurtigst muligt afsone eller afvikle sin straf. På den måde har den kriminelle ikke glemt, hvad han straffes for, og offeret skal ikke se gerningsmanden i øjnene, når han går fri dagen efter.

Hvad angår dommerstanden og ventelisterne, er det vor overbevisning, at dommerne godt kan tage sig lidt sammen og få ført nogle flere sager igennem på kortere tid. Enhver, der har været i retten, ved, at blot der har været en lille sag til domsafsigelse, skal dommeren og personalet have pause eller frokost el.lign. Hvis dommerne forberedte sig – jeg er lige ved at sige, som vi gør her i Folketinget – ville de nemt kunne ekspedere nogle flere sager om dagen, specielt når vi taler om de små og banale sager. Det er klart, at dommeren skal have ordentlig forberedelsestid, inden han går ind til større sager, men der er mange små sager ved domstolene, og de kunne godt ekspederes hurtigere. Desuden finder vi, det ville være rimeligt, hvis dommerstanden er til stede i retten i 37 timer

om ugen, altså en fuld arbejdsuge som de fleste andre danskere.

Fremskridtspartiet ser gerne, at ministeren oplyser dommerstanden om, at Folketinget ønsker straffelovsovertrædelser fremmet i forhold til andre sager, vel at mærke, hvis vi kan samle et flertal, og det håber jeg. Det er i hvert fald vor overbevisning, at det specielt er straffelovsovertrædelserne, som skal fremmes mest muligt.

Vi vil altså prøve at skubbe lidt til dommerne, og det tror jeg såmænd kun de vil have godt af. Derudover ser Fremskridtspartiet også meget positivt på det oplæg, der er kommet fra dommerforeningen. Vi ønsker f.eks. gennemført frivillige tvangsauktioner, så at retten ikke skal slæbes ind i billedet hver eneste gang, og det har vi også foreslået i sidste samling i form af beslutningsforslag nr. B 75. Ligeledes kunne mange erhvervsanliggende afgøres ved helt privat voldgift.

Hvad angår fængslerne, mener Fremskridtspartiet for det første, at det skal være en straf at komme i fængsel og ikke et ferieophold med kost og logi betalt.

For det andet mener vi at kunne afskaffe ventelisterne ved at indføre alternative afsoningsmuligheder. F.eks. kunne man i højere grad end i dag benytte sig af samfundstjeneste. Man kunne også benytte muligheden af elektroniske fængsler enten i form af regulære fængsler med elektronisk overvågning af de indsatte eller lave strafafsonerens hjem om til et elektronisk fængsel, således at den kriminelle f.eks. får sat et elektronisk apparatur el.lign. på håndledet, som han en gang i timen eller hver tredje time, eller hvad man nu kan finde ud af, skal koble til telefonen, således at man fra centralt hold kan se, at vedkommende stadig væk er til stede.

Man kunne også lave en alarmanordning, der aktiveres, hvis afsoneren f.eks. går mere end 10 m væk fra huset, eller lignende ordninger, der ikke er personaleressourcekrævende.

Det er alternative fængselsformer, som man med stort held bruger mange steder i f.eks. USA. I den forbindelse har jeg bedt ministeren give en redegørelse om de erfaringer, man har i USA med denne fængselsform.

En anden måde ville være at privatisere fængslerne eller i hvert fald åbne mulighed for opførelse af private fængsler, således at der blev konkurrence med hensyn til, hvem der kan

[Tom Behnke]

tilbyde den bedste resocialisering, og hvem der har den mindste flugtprocent. Man kunne eventuelt også lave et billetsystem, som vi kender det fra tekniske skoler og lign., så fængslerne får betaling for, hvor mange indsatte de har. I den forbindelse har jeg ligeledes bedt ministeren redegøre for de erfaringer, man har med fængselsprivatiseringer i f.eks. USA.

Noget, der også kunne være spændende, er at se på forholdene i Japan. I Japan er der flere indbyggere end i Danmark, men alligevel har de en lavere kriminalitet, og hvordan kan det nu være? Det kunne være spændende at få lagt frem, hvordan de klarer problemerne derovre, om de er mere konsekvente i deres strafudmåling og i deres sanktioner. Det har selvfølgelig ikke så meget at gøre med debatten her i dag, men alligevel – for det er jo antallet af kriminelle, der har indflydelse på ressourcerne både ved domstolene og ved fængslerne.

Arne Melchior (CD):

Desværre har CD's ordfører til denne debat med ganske kort varsel måttet melde forfald, og jeg skal derfor have den ære at markere CD's standpunkter til forespørgslen i ganske korte træk.

Jeg har læst ministerens svartale, ligesom jeg har overværet det meste af debatten om end siddende på mit kontor lyttende til højttaleren – dette oplyser jeg bare for god ordens skyld.

Jeg vil gerne udtale en tak til forespørgerne. Jeg synes, forespørgslen er overordentlig relevant og aktuel, og det har justitsministeren jo også fundet, idet han både i starten og i slutningen af sin tale anerkender betimeligheden af denne forespørgsel. Jeg synes, at ministerens redegørelse er meget fyldig og på en række områder meget tilfredsstillende; på nogle andre punkter er han jo selv villig til at sige, at det kan og bør gøres bedre. Men vi vil altså gerne sige tak fra CD's side både for forespørgslen og for den måde, regeringen har modtaget den på.

Den foreslåede dagsorden finder vi i CD overordentlig fremkommelig; den har ikke den store pegefinger fremme, selv om det skal være helt klart, at det er af stor betydning, som ministeren jo også er inde på, for retsbevidstheden, at disse ventetider nedbringes ganske betragteligt, og at der er sat et arbejde i gang for at få forbedringerne yderligere frem.

Jeg forstår, at ministeren også kan erklære sig tilfreds med den foreslåede dagsorden, og at der, når han senere på året kommer frem med sin plan, vil blive en ny lejlighed til at drøfte det både her og i Retsudvalget.

Skønt jeg er enig i meget af det, som ordførerne har sagt – især det, der er sagt af principiel art – finder jeg, at nogle er gået en del videre, end hvad jeg kan lægge i forespørgslen. For forespørgslen handler jo konkret om den ressourcemæssige situation ved domstolene og i kriminalforsorgen.

Nogle ordførere – især den sidste før mig, altså Fremskridtspartiets – har været inde på en række områder, som jeg mener går langt ud over forespørgslens rammer. CD opfatter ikke denne debat som en generel diskussion om kriminalitet i almindelighed, om retssystemet i almindelighed eller om fængselsvæsenet. Man har selvfølgelig lov til inden for den afstukne tidsramme at sige alt om det, man vil, men jeg tror nok, at den slags emner skal debatteres under en anden overskrift.

Når Fremskridtspartiets ordfører bruger udtryk som »at skubbe til dommerne«, må vi melde fra, og der var også tale om, at dommerne skulle have 37 timers arbejdsuge. Jeg tror ikke, jeg tager fejl, når jeg formoder, at de fleste dommere har langt mere, men der var ligefrem tale om 37 timers tilstedeværelse i retten. Jeg mener, det er ganske ligegyldigt, hvor dommeren arbejder. Ligesom et folketingsmedlem både kan arbejde derhjemme og på sit kontor og altså ikke behøver at være i folketingssalen eller i et udvalgsmøde eller andre steder i landet, kan en dommer selvfølgelig også det, og for at være en god dommer er der sandelig krav om, at man følger med i mange ting, f.eks. ved læsning og gennearbejdning af sager, og det behøver selvfølgelig ikke at foregå i retten eller i tilstødende lokaler til den.

Ligeledes var der tale om privatisering af fængslerne – en uhyggelig tanke i mine øjne, men Fremskridtspartiet vil vel sikkert også have privatiseret Folketinget; det forslag skal vi såmænd også nok få at se. Endvidere var der tale om elektronisk overvågning af fanger og nogle andre fantasifostre. O.k., det kan da være semantisk meget sjovt at høre på, men at det skulle have med den stillede forespørgsel at gøre eller med forbedringen af de ting, der her sigtes til og er givet tilsagn om af justitsministeren,

[Arne Melchior]

nemlig at arbejde i retning af de intentioner, forespørgerne har, må jeg nu benægte.

CD kan altså stemme for dagsordenen, og vi har forventning om og tillid til, at ministeren – hvad andet skulle han gøre end at følge sine egne ord – benytter de næste 5-6 måneder til at kulegrave tingene, således at retsbevidstheden og retshåndhævelsen her i landet kan blive det meget væsentligt bedre, som ligger i forkortede ventetider.

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

Det var jo en længere tale, hr. Arne Melchior holdt – mest til det indlæg, som jeg havde. Men o.k., lad det nu ligge; det er hr. Arne Melchior's egne synspunkter, og dem skal han have lov at have.

Men lige netop til de elektroniske fængsler vil jeg gerne knytte en kommentar. Det er ikke noget fantasifoster eller lignende, det er faktisk noget, der foregår rundt omkring andre steder i verden, og det har noget med denne debat at gøre, når vi taler om ressourcer. I det øjeblik, hvor man kan afsone sin straf i eget hjem med en form for elektronisk overvågning eller man skal ringe ind til en central og sige: Jeg er her stadig væk!, sparer vi udgifterne til mad, til bygninger og til personale. Det er de tre væsentligste faktorer, når vi taler om ressourcer, og dem kan man spare væk på denne måde ved en lille elektronisk dims. Man behøver ikke engang at have nogen til at sidde og kontrollere det fra centralt hold; man kan sætte en computer til at stå og se, om beskederne nu også kommer ind, så har man også sparet dér. Så det har sandelig noget med ressourcer at gøre.

Niels Helveg Petersen (RV):

På linje med andre ordførere vil også jeg gerne takke både forespørgerne og justitsministeren for, at man har bragt det vigtige spørgsmål til diskussion. Jeg vil gerne takke justitsministeren for hans gode redegørelse. Jeg synes, som flere andre også har været inde på det, både at den var grundig, og at den forholdt sig åben over for hele problemkredsen.

Den dagsorden, som Socialdemokratiet og SF i fællesskab har foreslået, kan jeg med glæde tilslutte mig; den lægger jo op til, at justitsministeren på et senere tidspunkt i år skal fremlægge en redegørelse med en plan for den frem-

tidige indsats over for nedsættelse af ventetid til afsoning, bl.a. ved videreudvikling af alternativer til fængselsstraffe, og lægger op til en styrkelse af det forebyggende arbejde i Kriminalforsorgen i Frihed, hvad jeg er meget tilfreds med, og til nedsættelse af berammelsestiderne ved domstolene. Jeg glæder mig til på den baggrund, at vi senere på året får en fornyet drøftelse på grundlag af et oplæg fra justitsministeren.

Ressourcerne ved domstolene er jo et interessant emne. Der er ét varmt spørgsmål, som kun er blevet berørt periferisk – hr. Helge Adam Møller var inde på det, men jeg vil gerne tage det op – og det er spørgsmålet om dommerens tidsanvendelse. Dommerne medvirker jo i et vist omfang ved afgørelse af voldgiftssager og i øvrigt ved en række sager, hvor der udtrykkeligt i lovgivningen er henlagt opgaver til dommere. Det er der mange gode begrundelser for. Men der er jo heller ingen tvivl om, at det, især når man ser på voldgiftssagerne og deres omfang, for nogle dommeres vedkommende medfører et betydeligt tidsforbrug.

Hele ordningen har betydelige fordele: Dommerne er højt kvalificerede til at gå ind i løsningen af disse opgaver og udfører dem med dygtighed, men man er selvsagt også nødt til at vurdere, om f.eks. voldgiftssagernes omfang kan komme til at gå ud over domstolens funktion i forhold til borgerne.

Justitsministeren siger i slutningen af sin tale, at han har indledt drøftelser med domstolens organisationer om den nærmere tilrettelæggelse af en undersøgelse af domstolens forhold, og justitsministeren forventer, at denne undersøgelse kan sættes i gang i løbet af kort tid. Jeg synes også, spørgsmålet om dommerens tidsforbrug på andre opgaver end de rent dømmende bør indgå i sådanne drøftelser – i øvrigt helt på linje med det meget fortjenstfulde idékatalog, som dommerforeningen har lagt frem.

Jeg mener, det vil være meget værdifuldt, at man nu som bebudet af justitsministeren tager mere fundamentale overvejelser om domstolens funktion op. Og jeg lyttede også med interesse til, hvad fru Ebba Strange havde at sige om hele spørgsmålet om domstolens uafhængighed, som jo er en vigtig side af denne diskussion, og som jeg også finder det værd at bruge tid på at overveje videre.

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Kristeligt Folkeparti vil også sige tak til forespørgerne for debatten og til ministeren for den meget fyldige tale, som vi nu har lejlighed til at gemme, når vi har den på tryk, og sætte os mere ind i, så vi kan leve op til de intentioner og løfter, der er i den, og holde ministeren fast på det.

Jeg synes imidlertid ikke, det er muligt at diskutere ressourcer uden også at se på, hvad der er baggrunden for, at vi skal diskutere ressourcerne. Der er mange aspekter i det. Den kriminelle selv: Det, der er problemet for mange kriminelle, er jo, at der kan gå meget lang tid, efter at man har fået en dom, og at man, efter at man i den tid måske er i gang med at forbedre sig, pludselig skal have det hele slået i stykker og ind at sidde og så måske begynder forfra igen.

Jeg tror, at alle – både samfundet og de mennesker, der er kommet ud i kriminalitet – må være interesseret i, at man så hurtigt som muligt kan afsone den tilmålte straf, så man kan begynde på en frisk. Vi hører alt for ofte om tilfælde, hvor det førte til tragedier, at der gik så lang tid.

Så kommer vi selvfølgelig ind på spørgsmålet om ressourcerne og årsagen til, at der går så lang tid. Jeg håber, vi må nå frem til, at man – i hvert fald i de sager, hvor det drejer sig om unge mennesker – hurtigt får mulighed for at afsone sin straf, fordi netop mange af disse unge måske er kommet ind på den rette vej og så får et tilbagefald, og det kan vi overhovedet ikke være interesseret i.

Kristeligt Folkeparti håber virkelig, at vi kan se på ressourcespørgsmålet, om der skal flere ressourcer til, eller om vi kan udnytte de ressourcer, som vi har, bedre. For det er jo nemt at sige, at nu skal vi bare have nogle flere penge, så går det hele. Men det er jo slet ikke sikkert.

Derfor er vi også glade for dommerundersøgelsen og for, at man virkelig vil se på, hvordan vores dommere, vores domstolssystem egentlig fungerer i dag. Jeg tror, det er en lille smule farligt, at der er sat det spørgsmålstejn ved effektiviteten, sådan som der er gjort nu. Man har hørt en masse om, hvad dommere laver ved siden af – lidt misundelse, som vi altid har her i Danmark – om, at dommere har en meget stor indtægt ved siden af, om man nu også kan passe sit job osv. Alt det gør, at vi får en negativ holdning til dommerstanden, og det giver så igen en utryghed i befolkningen med hensyn til, om systemet nu også fungerer, som det skal.

Derfor tror jeg, det er meget vigtigt, at man virkelig får undersøgt disse ting til bunds, får tingene frem i lyset, så man ikke får den dér hviskekampagne, som går over i en avis-kampagne, og som så efterhånden bliver til påstande eller måske realiteter. Det er meget vigtigt at få frem, hvad der egentlig ligger bag dette. Kunne vi bruge dommerne bedre, end vi gør i dag, og skal de ikke have så mange bijob, skulle de måske hellere have en højere løn og så ikke måtte have så mange bijob, eller pålægger vi dem i virkeligheden nogle bijob, fordi de har pligt til at påtage sig andre ting ved siden af? Alt det er meget væsentligt for os.

Det næste spørgsmål er så kriminalforsorgen: Hvad gør man for de indsatte, både når de er inde og bagefter? Jeg hører til dem, der har haft lejlighed til at besøge flere fængsler og talt med indsatte, og noget af det, som mange giver udtryk for, er, at når man skal vende tilbage til hverdagen, skal ud af fængslet, så står man i en håbløs situation. Som én sagde til mig i Horsens Statsfængsel for år tilbage: Jamen kreditorerne står uden for fængslets mure, jeg har kun én måde at betale dem på, og det er ved at begå ny kriminalitet. Så når talen er om de mange tilbagefald, er noget af det, vi skulle se på, måske, om vi kunne gøre noget mere for at undgå de situationer. Og her vil jeg igen sige, at enten skal vi have flere ressourcer, eller også skal vi se på, om vi bruger de ressourcer, vi har, på den rigtige måde. Det nytter ikke bare at sige, at vi vil have flere penge. Nogle steder skal der muligvis flere penge til, men der kunne også være tale om en omrokering af pengene.

Det, der er væsentligt for os i Kristeligt Folkeparti – og vel for os alle sammen – er: Hvordan hjælper vi mennesker til ikke at komme ud i kriminalitet, og når de er kommet dér, hvordan hjælper vi dem ud af det igen? Det er den allerbedste investering, samfundet overhovedet kan foretage.

Jeg er meget glad for, at man i fængslerne er gået over til, at de indsatte ikke bare skal være passive, ikke bare skal forsørges, men være aktive, så de ikke kommer i den situation, at alting serveres for dem, at de bare går passivt rundt. Det er vigtigt, at de får et vist medansvar for deres dagligdag, madlavning osv.; det gør også, at de forhåbentlig er bedre rustet til at komme ud igen.

[Inger Stilling Pedersen]

Der er noget, som jeg altid har syntes var forkert ved vore fængsler. Jeg synes, at kriminalforsorgen i hvert enkelt tilfælde skulle have mulighed for at se på, hvilke problemer de indsatte har, og prøve at hjælpe dem, således at vi ikke bare straffer – det er vi jo nødt til at gøre – men også ser på, hvad årsagen er til, at man er havnet dér, om det er alkoholproblemer, manglende uddannelse osv. Vi skal se på, om vi kan gøre noget for, at de er bedre rustet, når de forlader fængslet. Vi skal have mulighed for at følge det op og hjælpe de mennesker, så vidt man overhovedet kan.

Hvis vi virkelig vil have et målrettet formål med det, tror jeg også, at vi kunne nå nogle resultater. Kristeligt Folkeparti er meget indstillet på at gå ind i diskussionen om, hvorvidt vi skal have flere ressourcer på visse områder, om vi skal have en omlægning på andre områder, men med det overordnede formål, at vi virkelig prøver på at gøre noget ved kriminaliteten. Så kan vi måske en anden gang diskutere, hvordan vi bedre forebygger kriminalitet, for det var selvfølgelig det allerbedste. Men lad os se på, hvordan vi får mennesker ud af kriminaliteten igen; det er vores vigtigste opgave her.

Jeg vil gerne lige sige, at vi stemmer for dagsordenen.

Ole Espersen (S):

Jeg har naturligvis også lyttet til ministerens statistik, og den er der ikke nogen grund til at sætte spørgsmålstegn ved. Men som vores ordfører sagde, kan statistikken være svær at forstå, man kan have vanskeligheder ved at se, hvilke problemer der virkelig gemmer sig bag tallene. Derfor har jeg en historie fra det virkelige liv, som jeg gerne vil bede om ministerens kommentar til.

Det drejer sig om den lov om privatisering af Statsanstalten, som Folketinget vedtog i april 1990. Der var et stort mindretal, der var uenig i forslaget, og som oven i købet mente, at der var tale om ekspropriation. Dette mindretal fik imidlertid ikke mulighed for at bruge de garantier, der ellers er i grundloven, når der foreligger en ekspropriation.

Så er der kun én mulighed tilbage, og det er at anlægge sag ved domstolene med påstand om, at der altså er tale om en ekspropriationslov, hvor man ikke har fulgt de principper, der gælder for ekspropriation. Og der bliver så ud-

taget stævning mod finansministeren den 25. september 1990, altså så kort tid efter lovens vedtagelse, som det praktisk kunne lade sig gøre.

Nu er der så opstået det problem, at parterne er uenige om fremlæggelsen af et bestemt dokument i sagen. Det drejer sig om selve kontrakten, der vedrørte 4 mia. kr. i alt, tror jeg. Der er uenighed om, hvorvidt den skal fremlægges eller ej. Det måtte så afgøres ved en særskilt procedure, en formalitetsprocedure. Om dette spørgsmål afholdtes der møde i retten for ca. fjorten dage siden, og man fandt ud af, at man nok skulle bruge en halv dags tid til denne særlige formalitetsprocedure. Det drøftede man den 30. april. Så skal man finde et tidspunkt til proceduren, og retten gennemgik de muligheder, der var for at finde en halv dag til at få afgjort dette formalitetsspørgsmål. Og man fandt frem til datoen den 12. maj 1992. Det er en formalitetsprocedure. Derefter kan man roligt regne med, at afgørelsen nok skal blive køret til Højesteret. Så går der et stykke tid endnu, og jeg vil tro, at den måske kan komme for Højesteret 3-4-5 måneder efter, måske er der en afgørelse omkring 1. oktober i 1992.

Så er sagen moden til berømmelse i Østre Landsret, og hvis man dér regner med en behandlingstid på en lille uge – det skal man sikkert gøre, det er en omfattende og kompliceret sag – skal Østre Landsret finde tid, altså en uge, til at behandle den sag i. Så jeg føler mig overbevist om, at vi nu er henne omkring midten af 1993 – måske i bedste fald endda. Og det er helt givet, at uanset hvad den sag ender med i landsretten, vil den blive appelleret til Højesteret. Og dér vil man så være henne i slutningen af 1993 eller begyndelsen af 1994. Det vil sige, at der går 4 år, før nogen borgere i dette land kan få afgjort, om den lov, der er tale om, er grundlovsmedholdelig eller ej.

Så kommer hertil – og det er sådan set meget afgørende – at Højesteret naturligvis er meget forsigtig med at underkende love som værende grundlovsstridige, og det bør retterne også være. Dertil skal vel også føjes, at retterne måske lægger vægt på konsekvenserne af de afgørelser, de træffer, reale hensyn osv., og man kunne tænke sig, at man anlagde den betragtning, at når der var gået 4 år og privatiseringen nu var gennemført dybtgående og grundigt, ville det alligevel være håbløst at få lavet noget som

[Ole Espersen]

helst om på det. Det drejer sig om 4 mia. kr., og vi kender alle sammen sagen.

Derfor vil jeg påstå, at den mulighed, som man burde have for at få prøvet en sådan lov ved domstolene, reelt ikke eksisterer, når vi har disse lange ventetider, og de andre omstændigheder taget i betragtning. Så det er altså ikke blot, således som byretspræsident Bitsch skriver, et spørgsmål om grundlovens regler, om bedømmelse af administrationens lovlighed, der kommer i fare her på grund af ressource-mangel, det er også et spørgsmål om, hvorvidt man reelt kan få prøvet en lovs grundlovsmæssighed.

Og mit spørgsmål til ministeren er, om ministeren ikke på trods af statistik osv. finder, at det er dybt utilfredsstillende, at landsretten ingen mulighed har for at afgøre formalitets-spørgsmålet før, som jeg har beskrevet her, og om det ikke er dybt utilfredsstillende, at denne sag som mange andre faktisk skal vare 4 år, inden der foreligger en afgørelse. Jeg synes, at det må vække dyb bekymring. Vi vil meget gerne høre ministerens kommentar hertil.

Justitsministeren (Engell):

Jeg synes, det har været en god debat, og der bliver jo lejlighed nu til at vende tilbage til vinter, når jeg skal give en redegørelse til Folketinget, sådan som den dagsorden, der nu vedtages, lægger op til.

Hensigten er jo, at jeg i den plan, der fremlægges – sådan må jeg tolke dagsordenen – skal fremkomme med initiativer og planer, som bl.a. og vel primært skal sætte ind over for ventetiderne. Og det vil jeg naturligvis efterleve.

Jeg er også tilfreds med – sådan mener jeg at kunne opfatte de tilkendegivelser, der er kommet fra en række ordførere – at det arbejde, der er igangsat, kan videreføres. Og jeg vil selvfølgelig også i lyset af en række af de bemærkninger, der er faldet under forespørgselsdebatten, nøje overveje, hvilke supplerende initiativer der kan være grundlag for.

Nu sluttede hr. Ole Espersen debatten med at bede mig om kommentarer til en historie fra det virkelige liv. Nu forholder det sig på den måde, at Folketingets Finansudvalg rent faktisk har bedt mig om i morgen at give mine kommentarer ved et samråd i Finansudvalget til præcis den samme historie fra det virkelige liv, og jeg har så stor respekt for Folketingets

Finansudvalg, at jeg finder, at de kommentarer, som det samrådspørgsmål, der er stillet, bør ledsages af, afventer mødet i morgen, så meget desto mere som jeg endnu ikke har haft lejlighed til at læse de bemærkninger, som retspræsidenten er fremkommet med i forbindelse med den konkrete sag. Men lad mig sige generelt, at den frist, vi taler om her – og det er så den eneste kommentar, jeg skal knytte til det spørgsmål, hr. Ole Espersen stillede – finder jeg er en endog meget lang frist.

Fru Dorte Bennedsen konstaterede, at min svarredegerelse indeholdt mange tal, og det var fuldstændig rigtigt tal, som belyser en udvikling. Nu er det sådan, at det er ganske svært at tale om ressourcer uden at bruge tal, og derfor følte jeg, at de mange tal, som jeg fremkom med, i virkeligheden tegnede billedet af et retssystem, som, både når vi taler om domstolene, og når vi taler om Direktoratet for Kriminalforsorgen, løser opgaverne på en udmærket, på en tilfredsstillende vis, og hvor man også, når man taler om ventelister, på de fleste områder har en acceptabel udvikling, men hvor der, sådan som både jeg selv og også en række ordførere har været inde på, er en række problemer, der må give anledning til bekymring. Så meget desto mere er jeg glad for at kunne vende tilbage til Folketinget på et senere tidspunkt.

Fru Dorte Bennedsen sagde, at der er en grænse for, hvor meget man kan rationalisere. Det er jeg fuldstændig enig i, dog med den tilføjelse, at modernisering og udvikling af enhver form for arbejdsplads, også inden for den offentlige sektor, naturligvis må være en løbende proces, hvor man hele tiden vurderer, om ressourcer, om opgaveløsning, om teknik og antal medarbejdere hænger sammen på en fornuftig måde. Og når vi f.eks. har måttet træffe beslutning om nedlæggelsen af et antal arresthuse, kan man vel gøre den lille bemærkning i randen af det, at når fire arresthuse har ca. 40 pladser og stort set det samme antal medarbejdere, kan der vel være grund til at se, om det nu også lige præcis er på den måde, man skal udnytte ressourcerne, eller om der er andre måder, mere effektive måder, hvorpå man får en større effekt ud af de midler, der er til rådighed.

For så vidt angår et andet spørgsmål, fru Dorte Bennedsen var inde på, nemlig uddannelsen i Direktoratet for Kriminalforsorgen, den nye enhedsuddannelse, er det mit indtryk,

[Justitsministeren]

at de kurser og den omskoling, der har været gennemført, har været på et højt niveau. Det kommer også til udtryk ved, kan man vel sige, at jeg har i hvert fald i de drøftelser og kontakter, jeg har haft med organisationernes repræsentanter, kun oplevet tilfredshed for så vidt angår den måde, hvorpå kriminalforsorgen har tacklet hele det nye uddannelsessystem.

Hr. Torben Lund var i sit indlæg for så vidt angår kriminalforsorgen inde på, om man nu også med de besparelser, der er gennemført, kan leve op til sine forpligtelser. Hvis man siger det måske lidt firkantet, kan man sige, at vi har jo ikke nogen ventetider for så vidt angår de lukkede fængsler; ventetiden er absolut acceptabel for så vidt angår hæftestrafene, men når vi taler om 5½ måned i de åbne institutioner, er det klart, at det kan man tage en drøftelse om. Det vil jeg godt vende tilbage til lidt senere.

Både hr. Torben Lund og fru Ebba Strange var inde på spørgsmålet om samfundstjeneste og om, hvornår der kommer et lovforslag. Jeg kan sige, at det oprindeligt var min hensigt allerede i denne folketingssamling at have fremsat et lovforslag med henblik på vedtagelse, men da vi har haft en relativ kort samling og regeringen har bestræbt sig på at begrænse antallet af lovforslag, i hvert fald i hele den første del af samlingen, er det min hensigt at fremsætte et lovforslag, så snart vi starter til efteråret, og det vil altså sige i oktober måned.

Fru Dorte Bennedsen – der igen havde ordet som ordfører eller som ordfører for forespørgerne, eller hvad det nu måtte være, men i hvert fald på Socialdemokratiets vegne – fandt det noget beskæmmende, at der ikke var taget tilstrækkelige initiativer, at vi tænkte for meget på penge og for lidt på retspolitik. Det var vel det, der var synspunktet.

Det mener jeg bestemt ikke at der er belæg for at hævde. Vi har så sent som i sidste folketingssamling, hvor jeg selv havde ansvar, drøftet i Folketinget og vedtaget en række lovforslag, der alle sigter på større effektivisering, hurtigere behandling af en række sager ved domstolene, og jeg har jo her netop givet Folketinget oplysning om det arbejde, som nu går i gang omkring domstolene. Så det er bestemt ud fra en retspolitisk synsvinkel, at vi hele tiden søger de bedst mulige resultater.

Når fru Dorte Bennedsen siger, at ressourcerne ikke har fulgt med domstolenes øgede ar-

bejde, må jeg igen minde om de tal, som jeg var fremme med i mit første indlæg, og som ikke siger alt – det erkender jeg fuldt ud – men som dog alligevel er tankevækkende, når vi ser, at der for landsretternes vedkommende, de civile førsteinstanssager, har været tale om et fald for Østre Landsret på 50 pct. og for Vestre Landsret på 41 pct. Det svarer for Østre Landsrets vedkommende til et fald på ca. 500 sager. Det synes jeg er væsentligt at holde fast i på samme tidspunkt, hvor antallet af dommere har været uændret, og hvor vi også har søgt at tilgodese og skaffe kompensation i det omfang, hvor f.eks. regering og Folketing måtte ønske at disponere over dommere, f.eks. i forbindelse med diverse kommissionsdomstole og undersøgelsesretter, som der jo er nogle stykker af. Det synes jeg skal siges.

Når vi ser på et område som arrestantsagerne, typisk for varetægtsfængslede, synes jeg heller ikke, at berammelsestiderne her giver anledning til den store bekymring. Ser vi på den gennemsnitlige berammelsestid for arrestantsager af indtil en halv dags varighed, viser en opgørelse pr. 1. marts i år, altså en ganske nylig undersøgelse, 9,8 dage. De 5 længste berammelsestider – det har vi undersøgt – var henholdsvis 30, 30, 21, 21 og 21 dage, og de 5 korteste var 1, 1, 1, 2 og 2 dage. Og tager vi så dem, der varer lidt længere, altså den gennemsnitlige berammelsestid for arrestantsager over en halv dags varighed, var det pr. 1. marts i år 15,7 dage, hvor de 5 længste berammelsestider var 45 og så 40, 30, 30 og 30 dage og de korteste 1, 3, 3, 4 og 5. De tilsvarende tal var for et år siden 10,2 og 15,8 dage i gennemsnit.

Og så synes jeg da, man kan hæfte sig ved, at der kom en betænkning i 1982, der var afgivet af et udvalg under Den Danske Dommerforening, hvor man anførte en skønnet acceptabel berammelsestid inden for de forskellige sagskategorier, og hvor man for arrestantsager af indtil en halv dags varighed sagde 7 dage og af over en halv dags varighed 14 dage. Det vil altså sige, at de gennemsnitlige berammelsestider, vi har nu, er tæt på det, man i betænkningen skønner som acceptable.

For kriminalforsorgens vedkommende, fængslerne, er antallet af fængselsdømte, der venter på at komme ind og afsone deres straf, normalt på 1.600, hvilket også – det skal man jo også tage med – har forbindelse med de tilsigel-

[Justitsministeren]

sesfrister, der er. I det øjeblik, man pludselig sagde: Nu prøver vi også i de åbne institutioner at lægge op til en så ambitiøs målsætning, at vi skærer det ned til, var jeg lige ved at sige, næsten ingenting, så ville vi meget hurtigt komme i en situation, hvor mange ville søge om udsættelse, og hvor der ville være praktiske problemer. Det synes jeg også skal tages med.

Hr. Helge Adam Møller stillede mig et spørgsmål vedrørende udnyttelsesprocenterne i fængsler og arresthuse. Jeg kan sige, at det, man fra kriminalforsorgens side anser som den optimale udnyttelsesprocent, er ca. 90. Mange års erfaring har vist, at det er det, der giver de bedste muligheder bl.a. for nødvendige overførsler mellem forskellige institutioner, også f.eks. overførsel af disciplinære grunde, og det giver også mulighed for nødvendige reparationer og vedligeholdelse af cellerne. For så vidt angår arresthusene giver det mulighed for, at man løbende kan modtage anholdte og varetægtsfængslede. Endelig skal de lukkede fængsler hele tiden kunne modtage dømte fanger fra arresthusene; det må vi anse for absolut påkrævet.

Forestiller man sig en årlig gennemsnitlig udnyttelsesprocent – det var det, hr. Helge Adam Møller var inde på i sit spørgsmål – hvor man gik højere op, f.eks. til 95, ville det med de sæsonudsving, som hr. Helge Adam Møller også var inde på, og som næppe helt kan undgås, betyde, at fængsler og arresthuse i væsentlige dele af året ville være 100 pct. belagte og måske endda overfyldte, og det er næppe den situation, som er mest tilstræbsværdig.

Jeg ved, at Direktoratet for Kriminalforsorgen for tiden overvejer, om det er muligt at differentiere udnyttelsesgraderne i de forskellige institutionstyper, altså åbne institutioner, lukkede institutioner og arresthuse. Det vil muligvis kunne forbedre den samlede udnyttelse.

For så vidt angår sæsonudsvingene i fængsler og arresthuse er det også et område, der har været under en vis forandring, typisk er der mest pres på forår og efterår. Det hænger sammen dels med nogle svingninger i varetægtsbelægget og dels variationer i udeblivelsesmønstret, hvor det typisk er omkring sommerperioden og ved juletid, at antallet af udeblivelser er temmelig højt. Også her forsøger Direktoratet for Kriminalforsorgen at gøre en indsats, idet man er ved at opstille – uden at nogen skal mis-

forstå udtrykket – nogle bookingsystemer, som skal sikre et mere jævnt belæg. Man kører nu foreløbig en forsøgsordning, et forsøg i Hørserød, men som sagt kan sæsonudsving næppe helt undgås. Jeg ved i hvert fald, at direktoratet gør, hvad man kan, for at sikre den absolut optimale udnyttelse af institutionerne, og jeg har da også hæftet mig ved, at der ikke har været kritik i forhold til den måde, hvorpå man kører den politik.

Fru Ebba Strange rejste det meget principielle spørgsmål om domstolenes placering. Det er ikke det spørgsmål, vi skal tage stilling til her i dag; det ligger i hvert fald langt uden for forespørgslens motivering, men jeg vil da kun lige gøre den randbemærkning, at så vidt jeg ved, har man i Sverige et retssystem, et domstolssystem, som ressourcemæssigt er langt dyrere end det danske. Jeg er ikke sikker på, at det har styrket domstolenes uafhængighed eller øget retssikkerheden, fordi man har valgt den struktur i Sverige frem for den struktur, vi har i Danmark. Det har jeg i hvert fald ikke set noget belæg for.

Fru Ebba Strange stillede mig også spørgsmålet om en ny fængselslov, hvornår den kommer. Der fremkom jo en bindstærk betænkning, og den betænkning er for tiden til udtalelse og behandling i Straffelovrådet. Når Straffelovrådet har afgivet sin udtalelse, vil regeringen tage stilling til et lovforslag. Hvornår det bliver aktuelt, kan jeg ikke give et sikkert svar på nu.

Spørgsmålet om samfundstjeneste har jeg svaret på.

Fru Ebba Strange spurgte mig også om anvendelsen af straffelovens § 49, stk. 2. Det er jo sådan, at kriminalforsorgen i 1988 fik en særbevilling på 6 mio. kr. bl.a. med henblik på at øge anvendelsen efter § 49, stk. 2. Tallene for de seneste år viser, at der rent faktisk er sket en væsentlig forøgelse, i 1985 var man nede på 44 tilfælde, i 1986 på 51, i 1987 på 47 og i 1988 på 62, så steg tallet i 1989 til 110, og indtil udgangen af 1990 var tallet på 97. Jeg kan også oplyse, at kriminalforsorgen for tiden gennemfører en undersøgelse af 300 sager om § 49, stk. 2-overførsler, og vi forventer resultatet af denne undersøgelse i løbet af efteråret.

Fru Ebba Strange spurgte mig også om, hvilke overvejelser regeringen havde for så vidt angår alternativer til frihedsstraffe. Her skal jeg henvise til ungdomskontrakter, vi har gennemført samfundstjeneste, og der vil komme forslag

[Justitsministeren]

om indsatsen i forhold til spritbilisterne, som vi for nylig tog stilling til. Herudover er der ikke nogen helt aktuelle overvejelser, men det er klart, at det er en af de ting, som jeg sammen med regeringspartierne vil drøfte nærmere i sommerens løb.

For så vidt angår spørgsmålet om samarbejdet mellem anstalter og fri kriminalforsorg skal jeg sige, at der, så vidt jeg ved, ikke er gennemført besparelser på f.eks. socialrådgivernes virksomhed, og jeg mener, at enhedsfunktionærerne med den uddannelse, de får, vil kunne leve op til de krav, der stilles.

Hr. Tom Behnke havde et, synes jeg, meget spændende indlæg med nogle tanker om alternativer til fængsler og anbringelser. Nogle er måske futuristiske, og jeg har ikke tilstrækkelig viden til at kunne udtale mig om, hvordan erfaringerne har været i USA. Jeg er jo blevet stillet nogle spørgsmål i Retsudvalget, hvor vi vil søge at skaffe de fornødne oplysninger.

Men når man taler om privatisering af fængsler, som jeg ved man har gennemført i USA, og som jeg ved fra den engelske minister, som for nylig var på besøg i Danmark, at man også har gjort eller vil gøre det i England i et par tilfælde, vil jeg gerne sige rent og ligeud, at det mener jeg vil være meget betænkeligt. Det vil jeg personlig ikke have megen sympati for i Danmark, i hvert fald vil det forudsætte en meget, meget grundig overvejelse, hvor nogle af de problemer, man må tage stilling til, selvfølgelig er: Er dette ikke en typisk statsopgave, eller er det en opgave for private? I virkeligheden drejer det sig om statens yderste magtudøvelse over for borgerne, og dér kan man spørge, om et privat firma skulle kunne bruge magt over for den enkelte indsatte, f.eks. strafmidler i forbindelse med undvigelse og lign. Der opstår også et problem med kontrol og tilsyn. Hvordan sikrer man retfærdighed, ligelig og rimelig behandling? Et privat firma må selvfølgelig også se på den driftsøkonomiske side af sagen. Det er naturligt og rimeligt, men det rejser unægtelig nogle problemer, fordi man ofte for at sikre en bedre driftsøkonomi vil være nødt til at skære i standarden for behandling og tilbud. Hvordan sikrer man sig imod dette? Hvad sker der ved flytning? Hvilke klagemuligheder skal der være? Hvad med uddannelse, løn osv.?

Der er masser af problemer i det, men i sidste ende er det selvfølgelig også et spørgsmål, om

man opfatter dette som en statsopgave eller ej. Jeg må sige, at min holdning er, at jeg opfatter kriminalforsorgens virksomhed, fængslerne, som en naturlig del af statens virksomhed.

Hr. Niels Helveg Petersen satte fokus på dommernes tidsanvendelse, og det har andre også gjort. Jeg er ganske enig i, at det er et område, som må indgå i den undersøgelse, der skal iværksættes. De synspunkter, hr. Niels Helveg Petersen var fremme med, kan jeg helt tilslutte mig.

Der er to helt principielt forskellige grupper af bierhverv, som dommerne beskæftiger sig med, dels de lovbestemte bierhverv, hvor Folketinget og regeringen er ganske flittige til at foreslå dommere til at indgå i forskellige offentlige nævn og råd, og dels de private bierhverv. Jeg vil også meget gerne medvirke til, at der bliver sat mere fokus på, at der sker en klarlægning i forbindelse med den redegørelse, jeg skal give til vinter.

Fru Inger Stilling Pedersen mente ikke, at retssikkerheden kun var et spørgsmål om flere ressourcer, men også et spørgsmål om, om vi kunne anvende ressourcerne bedre. Også det synspunkt kan jeg tilslutte mig.

Nu vedtages der en dagsorden, der giver en lejlighed til, at vi senere får en drøftelse, og det hilser jeg velkommen, da jeg synes, at det er rigtigt, at Folketinget hyppigere, end det tidligere har været tilfældet, beskæftiger sig med og drøfter de forhold, der vedrører så afgørende institutioner som kriminalforsorgen og vores domstole.

Dorte Bennedsen (S):

Jeg vil gerne takke både ministeren og ordførerne for deres indlæg. Jeg synes, debatten her i dag har vist, at der har været behov for at få en drøftelse både af kriminalforsorgens og af domstolens problemer, og jeg har da kunnet glæde mig over, at der i hvert fald på en række punkter var, skal vi sige rimelig enighed partierne imellem.

Jeg vil dog godt tage afstand fra en enkelt bemærkning, som kom fra hr. Tom Behnke om domstolspersonalet, hvor han sagt med lidt andre ord end dem, jeg bruger nu, gav udtryk for, at de stort set var nogle dovne hunde, som bare skulle se at komme op af lænestolene. Den indgangsvinkel er ikke særlig konstruktiv, og i øvrigt er den heller ikke retfærdig og rimelig. Rent

[Dorte Bennedsen]

faktisk har domstolene og kriminalforsorgen foretaget en lang række effektiviseringer og rationaliseringer. Det, der jo er det korte af det lange i denne sag, er, at bevillingerne ikke er fulgt med arbejdsopgavernes øgning. Dommerforeningen har i en undersøgelse – jeg tror, at det er den fra 1985 – redegjort for, at det disponible antal arbejdstimer i perioden fra 1960 til 1985 steg med knap 45 pct., medens sagsantallet steg med 190 pct. Byretspræsidenten har i en artikel, han skrev for nogle år siden i festskriftet til Laurits Ringgård, redegjort for, at på trods af at man har haft et svagt fald i sagerne, så er det antal sager, der rent faktisk er kommet til domsforhandling, steget meget, meget voldsomt, dvs. arbejdsbyrden er klart blevet større.

Til ministeren vil jeg godt sige, at mine bemærkninger om mange tal bestemt ikke var ment som nogen kritik, tværtimod, jeg synes, at det er nyttigt at have dem, men de egner sig nu altså mere for læsning end til at høre i rivende hurtigt tempo her fra talerstolen.

Ministeren gav udtryk for, at han var enig i, at rationaliseringer er noget, man kun kan gøre til en vis grænse, men talte dog om, at det var vigtigt med en løbende modernisering af tingene – og det kunne være dette som andre områder, forstod jeg. Deri kan jeg for så vidt være enig.

Men jeg hæftede mig i ministerens første indlæg ved en bemærkning om, at man havde måttet afskedige x antal personer for at opnå den nødvendige balance mellem forbrug og bevillinger, og jeg ønsker at give udtryk for her, at der kan være situationer og sammenhænge – og jeg mener, at vi står over for en sådan her – hvor det ikke er den rette parameter. Er der som på dette område tale om stigende arbejdsopgaver, så er det måske iblandt også ressourcerne, der skal tilpasses til arbejdsopgaverne.

Sagsantallet falder ved landsretterne, siger ministeren, men det er sigende, at antallet af voldgiftssager mig bekendt stiger. Det kan jo netop tænkes at hænge sammen med de lange ventetider ved domstolene, at man ikke orker at vente, og så klarer man sig på anden manér. Det er en sag, vi kan vende tilbage til ved en anden lejlighed, om denne mere private del af dommernes arbejde.

Ministeren havde nogle kommentarer til historien fra det virkelige liv, som hr. Ole Espersen redegjorde for. Den ønskede ministeren ik-

ke at svare på, fordi han havde så meget respekt for Finansudvalget. Det er godt, at ministre har respekt for Finansudvalget, og dertil er det også klogt af dem, men jeg synes, at det havde været helt fint, hvis ministeren havde haft så meget respekt for selve Folketinget, at han alligevel havde kommenteret sagen.

I denne debat har interessen jo i høj grad kredset om domstolene og deres ventetider, og det skal jeg ikke bebrejde nogen, jeg har selv medvirket dertil, men jeg vil godt ved afslutningen af debatten sige, at jeg finder det uhyre vigtigt at understrege den pind i dagsordenen, der handler om, at Kriminalforsorgen i Frihedsforebyggende arbejde skal styrkes.

De problemer, domstolene arbejder med, er synlige, dem kan, om jeg så må sige, enhver se, og de kommer på avisernes forsider, hvorimod de problemer, Kriminalforsorgen i Frihed arbejder med, ikke på samme måde er synlige, men de er måske, uden at jeg vil undervurdere domstolene, til syvende og sidst nok så væsentlige, fordi det drejer sig om en virkelig forebyggende indsats. Det drejer sig om at medvirke til, at folk, der bliver prøveløsladt, har en chance for at komme ud til en kriminalitetsfri tilværelse, det drejer sig om forebyggende arbejde over for unge førstegangskriminelle, det drejer sig om en lang, lang række ting, og i en tid, hvor vilkårene i samfundet for folk, der har været fængslet, er så barske, som de er, er det et uhyre vigtigt stykke arbejde. Jeg mener ikke, at man kan overvurdere betydningen af det, og jeg mener, det er uhyre vigtigt, at der bliver givet ressourcer, så dette arbejde kan fortsætte.

Jeg vil godt slutte debatten med at takke ordførerne og ministeren, og vi vil naturligvis se frem til den plan, vi får hen imod slutningen af året. Jeg tror ikke, at den plan løser problemerne én gang for alle – og det er igen ikke nogen kritik af ministeren – men jeg tror, det er en proces, vi skal i gang med. Den vil formentlig strække sig over nogle år, men jeg synes, at det er godt, vi får begyndt, og derfor ser vi frem til at få ministerens plan.

Ebba Strange (SF):

Jeg vil også gerne takke for ministerens svar her i anden omgang.

Jeg er enig i, at der selvfølgelig skal være nogle tomme pladser i fængslerne, så man kan få nogle ind, som trænger hårdt og skal ind hur-

[Ebba Strange]

tigt, og så man kan få gjort celler i stand og sådan noget. Fængslerne skal ikke belægges 100 pct., det er klart.

Derfor er jeg også meget mere optaget af, hvordan vi får folk ud af fængslerne, end af, hvordan vi får dem derind, og når jeg nævnedes § 49, stk. 2-anbringelser, så er det såmænd inspireret af det udmærkede blad, som ministerens egen kriminalforsorg udsender. Det nummer af kriminalforsorgens blad, som jeg står med, er fra februar 1991, og dér skriver en kontorchef fra direktoratet, at målet for 1990 var 150 anbringelser, og facit for 1990 var mellem 95 og 100 anbringelser.

Det var derfor, jeg spurgte til det, for jeg kan også godt huske løftet fra 1988, men det lader ikke til, man har kunnet opfylde målet. Det er klart, at det må indgå i drøftelserne og i undersøgelserne, hvad der har stillet sig hindrende i vejen. Jeg vil da godt henvise til den pågældende artikel i Nyt fra Kriminalforsorgen, hvor den pågældende kontorchef opfordrer anstalterne til at rette opmærksomheden imod denne bestemmelse. I direktoratet ved man altså, at emnerne sidder derude omkring, men at man måske ikke fra anstaltens side er opmærksom nok på at få dem placeret andre steder. Det var derfor, jeg tog den ting med, som jeg selv synes er vigtig.

Når man sådan sidder og lytter til det, der bliver sagt heroppefra – det gælder sikkert også, når man lytter til mig – så bliver noget sagt med meget stor overbevisning – »det ved vi virkelig noget om, det her« – og andet bliver sagt lidt mere søgende. Da ministeren sagde, at der da vist ikke var skåret ned på socialrådgiverne i fængslerne, sagde han det jo relativt søgende, men det er jeg nu temmelig overbevist om at der er, og det er bl.a. sket i forbindelse med uddannelsen af enhedsfunktionærerne. Det er selvfølgelig ikke det eneste, der er sket, der er også sket det, som jeg nævnedes i mit første indlæg, at socialforvaltningerne er mere pressede.

Men jeg tror, vi er enige om, at udskrivningssituationen er umådelig vigtig for de indsatte i vores fængsler, og at et af de steder, hvor der bør bruges ressourcer, er lige præcis på det punkt, hvor fangen står og skal ud. Det er for sent at starte to dage, før han skal ud, man skal starte uger, før han skal ud, sådan at udskrivningen er forberedt. Det har også noget med dagens debat at gøre.

Jeg mener heller ikke, vi i dag skal tage stilling til domstolenes placering uden for Justitsministeriet i et eget regi. Jeg ved ikke, om det er dyrere eller billigere i Sverige, men det kan vi jo da undersøge. Jeg sagde det heller ikke, fordi jeg mente, det skulle være billigere. Mit budskab var et helt principielt, som vi i hvert fald vil arbejde videre med i SF, og jeg kan høre, at Socialdemokratiet og De Radikale også er interesseret, så vi skal i hvert fald arbejde videre med tanken.

Men jeg sagde det også, for under alle omstændigheder, uanset om vi nu bliver enige om, at det skal ske på et eller andet tidspunkt, bør man give retterne mere selvforvaltning. Jeg synes virkelig, at man skal lægge nogle flere beslutninger ud til retterne selv at afgøre, og der er nogle udmærkede ideer i idéoplægget, som man kunne starte med. Jeg synes ikke, det er rimeligt, at den tredje søjle i magtens tredeling i dette land i den grad er underlagt beslutninger, som bliver truffet i Justitsministeriet; det mener jeg virkelig ikke.

Til syvende og sidst er det jo os herinde, der skal bevilge pengene. Det skal vi også til os selv, og vi var ret hurtige til at bevilge penge til os selv, da vi skulle have edb til alle medlemmer og alle sekretærer. Jeg fik det lidt dårligt med det, da jeg så, hvor dårligt retterne er stillet i forhold til den måde, vi har stillet os selv godt nok på. Jeg er glad for, at vi har været så hurtige til at bevilge os selv de tekniske ting, men jeg synes godt, at vi kunne have tænkt lidt mere på, at domstolene også havde brug for dem.

Det er sådan nogle ting, jeg tænker på, og jeg håber, at det bliver et vigtigt indhold i det arbejde, der skal foregå, at man beskæftiger sig med, hvor meget mere selvforvaltning retterne kan få, eventuelt ved at tage den idé op, at man lader nogle mindre retskredse arbejde tættere sammen, fordi der alt andet lige er større chance for en bedre ressourcudnyttelse, når man arbejder sammen.

Tom Behnke (FP):

Jeg er glad for, at ministeren fandt mit indlæg spændende; det var sådan set også meningen med mit indlæg. Der er ikke synderlig grund til, at alle vi ordførere står og gentager, hvad den, der lige har været på talerstolen, har sagt, men meningen med det indlæg, jeg holdt, var også at komme med et alternativ og nogen nytænkning på området.

[Tom Behnke]

Ministeren var lidt tvivlende over for private fængsler, for hvad nu, hvis der også skal spares dér, for dér skal man jo også have økonomien til at løbe rundt. Det var lige før, ministeren også havde sagt, at det behøver man ikke at tænke på i det offentlige, og det er vi da godt klar over, men jeg havde håbet på, at ministeren ikke ville forsvare det punkt.

I et eventuelt privat fængsel vil det problem jo nemt løses, enten ved at dommerne henviser strafafsonerne til fængslet, eller at strafafsonerne selv vælger, hvilket fængsel de vil til. Så vil de normale markedskræfter helt automatisk justere det område. Det er da klart, at hvis et privat fængsel tilbyder nogle elendige forhold, så er der ikke nogen, der ønsker at komme dér, og dommerne vil undlade at henvise strafafsonerne dertil. Så kort er den sag, det er jo ikke noget problem, det er bare en opgave, man kan tage fat på og løse fra en ende af.

Ministeren var også inde på, at privatisering var meget betænkelig. Jeg forstod på ministerens indlæg, at det mest var møntet på privatisering af de eksisterende fængsler, men jeg nævnte også muligheden af, at man, på samme måde som man har gjort på hospitalsområdet, tillader og muliggør, at private kan opføre private fængsler, hvis de har lyst til det, som et alternativ eller som et supplement til det eksisterende offentlige system. Jeg vil gerne høre, om ministeren ikke som en god borgerlig minister har det syn, som man også langt om længe fik på sygehusområdet, at det ikke skader, at man får et supplement til det offentlige system. Mit spørgsmål til ministeren er altså: Selvfølgelig er jeg heller ikke med på, at vi her og nu skal privatisere de eksisterende offentlige fængsler, men skal vi åbne mulighed for at lave private fængsler ved siden af?

Justitsministeren (Engell):

Der var et par enkelte spørgsmål her til sidst, som kalder på en kommentar.

Fru Dorte Bennedsen nævnte, at antallet af voldgiftssager var stigende. Nu kan selve antallet af voldgiftssager og det, at en række sager klares ved voldgift, jo også tages som et udtryk for, at det typisk er sager, hvor parterne ønsker diskretion omkring sagsbehandlingen. Der kan være mange forskellige motiver til, at man vælger en afgørelse ved voldgift. Man kan sige, at sidegevinsten ved det jo så er, at en række sager

klares uden for domstolssystemet, forstået på den måde, at der så ikke bruges domstolsressourcer på dem.

Når jeg ikke ville kommentere hr. Ole Espersens fortælling fra det virkelige liv, var det bestemt ikke på grund af manglende vilje, det var, som jeg sagde, af respekt for Finansudvalget, men også fordi jeg finder, at det må være rigtigt. Jeg har bedt retten og retspræsidenten om at få en redegørelse i den konkrete sag, og den har jeg ikke haft mulighed for at læse endnu, og det må da være det mindste krav, før man som minister udtaler sig om historier fra det virkelige liv.

Fru Ebba Strange bad om nærmere redegørelse vedrørende § 49, stk. 2, og jeg vil lægge vægt på, at den kommer til at indgå i den redegørelse, som jeg skal give Folketinget . . .

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Justitsministeren har ordet. Det bør andre i salen respektere!

Justitsministeren (Engell):

. . . og fru Ebba Strange rejste også spørgsmålet om en større grad af selvforvaltning og modernisering med edb ved domstolene. Det synspunkt er jeg enig i, og jeg understregede også i mit første indlæg, at det er et projekt, som jeg giver en meget høj prioritet, og jeg håber og forventer, at vi i efteråret for alvor kan komme i gang med indførelse af edb i tinglysningen. Vi skal ikke være blinde for, at netop tinglysning, det skifteretlige område og fogedretten er tre store områder, som ved en modernisering vil kunne skaffe ressourcer til andre områder, efter at den moderniseringsproces, som vi lægger op til, er gennemført.

Og så kun til hr. Tom Behnke igen om private fængsler og privatisering af fængsler, at det jo i høj grad er et holdningsspørgsmål, et ideologisk spørgsmål. Jeg må sige, selv om jeg tilhører et parti, som har den opfattelse, og en regering, som på mange områder arbejder for privatisering og fortsat vil gøre det, at det er et spørgsmål, om man i forhold til fængslerne, der, som jeg var inde på tidligere, efter min opfattelse er udtryk for statens mest vidtgående magtudøvelse over for den enkelte borger, ikke fortsat bør fastholde det som en statsopgave med alt det, der ligger i det, bl.a. at staten jo skal drive det forretningsmæssigt, men ikke som en forretning.

[Justitsministeren]

Det er i hvert fald mit grundlæggende holdningsmæssige synspunkt, men også det får vi jo lejlighed til at vende tilbage til, bl.a. igennem besvarelse af de spørgsmål, som hr. Tom Behnke har stillet mig i Folketingets Retsudvalg.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 30 af Dorte Bennedsen (S) og Ebba Strange (SF) (se foran)

vedtoges enstemmigt med 113 stemmer.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

16) Første behandling af lovforslag nr. L 192:

Forslag til lov om friskoler og private grundskoler m.v.

Af undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder).

(Fremsat 8/5 91).

Lovforslaget sattes til forhandling.

*Forhandling***Pernille Forchhammer (S):**

Kun få år efter, at vi havde den sidste omlægning af tilskudssystemet for de frie skoler, står vi så igen med et omfattende forslag til en helt ny tilskudsmodel. Den sidste omlægning kunne altså ikke holde mere end et par år, før balladen meldte sig, og der blev nedsat et nyt tilskudsudvalg, hvis arbejde vi står med i dag.

Problemerne med den gamle lov viste sig at være for stor omfordeling fra de store skoler til de små og problemer med fastsættelse af de årlige reguleringstakster. Skolerne mente, de blev reguleret for lidt i forhold til udviklingen i folkeskolen.

Socialdemokratiet kan tilslutte sig princippet om, at de frie skolars økonomi kommer til at ligge på et nogenlunde fast niveau i forhold til folkeskolens udgifter pr. elev, men det er kompliceret at beregne dette niveau i folkeskolen på et sammenligneligt grundlag, og vi kan ikke acceptere, hvis der med dette forslag sker

en reel balanceforskydning mellem folkeskolen og de frie skoler.

Som nævnt i bemærkningerne mener de frie skoler, at de har et efterslæb i forhold til folkeskolen på ca. 55 mio. kr. Samtidig viser den sidste skolestatistik, at de frie skoler har et lærerforbrug, som ligger 10 pct. over folkeskolens lærerforbrug på normalundervisning. Det viser, hvor svært det er at tage hensyn til folkeskolens ekstraudgifter til specialundervisning, til fremmedsprogede elever, til den meget blandede elevmasse og til de strukturelle problemer, der er med f.eks. kapacitetstilpasning som følge af det faldende elevtal.

Den fordeling mellem skolerne, der er lagt op til i forslaget, virker fornuftig. Omfordelingen fra de store skoler til de mindre skoler bliver mindre, og der tages specielle hensyn til specialundervisning af fremmedsprogede elever.

Derimod mener vi, det er utilfredsstillende, at der ikke er sket noget med elevtalskravet. Vi mener, at et krav om gennemsnitlig 4 elever pr. årgang er alt for lidt; vi kunne godt tænke os nogle beregninger over konsekvenserne af en fordobling af kravet. Ideen med det frie skolevalg må være, at der altid er plads til nye skoler med nye ideer, og at gamle skoler, som mister elevgrundlag, eller som ikke er i stand til at finde tilstrækkelig tilslutning, må lukke.

Måske var det muligt sammen med skærpeisen af disse krav at finde nogle oplagte dispensationsmuligheder, sådan at f.eks. de tyske mindretalsskoler og andre helt specielle skoler ikke rammes . . .

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg vil gerne henstille, at man henlægger de private forhandlinger til andre steder end folketingsalen.

Pernille Forchhammer (S):

. . . men ligesom folkeskolen må tilpasse skolestrukturen til det faldende elevtal, burde også de frie skoler måske i højere grad tvinges til at lukke skoler med et alt for lavt elevtal, ikke bare af økonomiske grunde, men også af pædagogiske.

I stedet for at stramme elevtalskravet, så nogle af de gamle skoler må lukke, har ministeren valgt at gøre det vanskeligere at oprette nye skoler. Vi mener, det er rigtigt med et øget krav